

Claviaturi ^{supliment} Tribuna

CENACLUL LITERAR DIN HUEDIN

NR. 12 (2008)

Petru Popescu sau fețele succesului

Dinu Bălan

În câteva cuvinte îl vom fixa pe scriitorul și omul de film Petru Popescu în flashuri, care se vor niște microportrete coagulate din aluviunile recepțiilor lui Petru Popescu din țară și străinătate. Este el un scriitor de succes sau reușitele sale sunt suprasolicitate? Intră romanul comercial în România, la dimensiuni internaționale după ce ieșise sub forma romanului popular, în tradiția lui Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, scris cu toate antenele focalizate asupra publicului? El a fost sau mai este un idol al generației/generațiilor? Nu ne propunem să dăm răspunsuri, ci doar să structurăm câmpurile discuțiilor din presa literară, procurând un ecran a ceea ce înseamnă azi Petru Popescu. În fond, cele de mai jos, nu formează un răspuns pentru care sunt necesare analize serioase, ci simple sugestii.

Petru Popescu poetul

Cu două volume de poezie, *Fire de jazz* și *Zeu printre blocuri*, Petru Popescu, student la Facultatea de Engleză-Literatură comparată din București, debutează promițător la doar vârsta de 22 de ani. Critica literară îi aclamă primele zboruri lirice. Imagism american, urbanism, candoare, corporal în infuzii ideatice ori onirice, tinerețe, voință, luciditate, grafie îndrăzneată a versurilor, de parcă și-ar sculpta în ele portretul, tărâm american transplantat pe sol dâmbovițean. Elanurile lirice sunt alimentate de numeroase supape livrești care-i dau suficientă alură intelectuală, frondă, respirație, iar la nivelul expresiei, o structurare și o sintaxă atipice. Cu o privire complice la public, poetul coboară din turnul de fildeș al poeziei pentru a-și așeza sacii grei ai trăirilor în mâinile Măriei Sale publicul. Îl nemulțumesc singurătatea solipsită a liricii și glacialul regimului politic. De aceea, ia armele pedestre ale prozei. Cavaleria ușoară a poeziei este descălecată. Această primă "răscucire" îl face să rămână un poet promițător, cu o tentativă de mitologizare lirică, personală ("zeu printre blocuri"), nedusă până în retortele marii creații. Poezia este umbrită de viitoarele construcții epice. Poezia este sublimată în epic. Deci Petru Popescu este un poet minor.

"Prins" de "infatuare" epică

Prins și *Dulce ca mierea e glonțul patriei* sunt romanele - best-sellers - care i-au dat anvergura actuală de care încă se mai bucură Petru Popescu în România. Cărți vândute/împrumutate pe sub mână, numeroase reeditări. Tema gravă și sumbră - moartea cauzată de cancer - s-a născut din reversul vitalismului, al tinereții, din colțul umbrei care s-a format la lumina marilor tâgniri vitale, contrapunctate mereu de melancolii. Șochează intensitatea senzațiilor, exactitatea transcrierilor, un vitalism "prins" în carapacea ideologicului.

Poezia este prezentă în pasaje descriptive, caracterizate de o puzderie de senzații, atipice pentru felul de a capta lumea al unui bolnav de cancer. Ecuția citadinism-ruralism, tinerețe-senectute este

rezolvată în favoarea celei dintâi printr-un program bine și inteligent articulat într-un volum teoretic, *Între Socrate și Xantipa*. În opinia celor mai mulți critici, *Prins* este cel mai bun volum al său, alături de *Dulce ca mierea e glonțul patriei*. Reeditările acestor două volume la Editura Gramar în 2004 certifică un real interes editorial. S-au scris în epocă cronici multe și favorabile care au analizat miracolul și succesul acestor romane. Cartea a îmbrăcat hainele clasicizării devreme, întrunind două calități sănătoase a unei literaturi: critica literară pozitivă și succesul de public.

Năvala de literatură contemporană cu teme care frizează erotismul și naturalismul grosier, plus reculul literaturii, după decembrie '89, mențin o stare de provizorat în receptarea operelor clasice. Însă nevoia de literatură, de singurătate, de valoare literară conjugate de recuperările critice absolute vitale vor așeza lucrurile pe un făgaș firesc. *Prins* și *Dulce...* sunt pregătite să facă această trecere? Laurențiu Ulici spunea într-o cronică în anii '70 că romancierul a scris facil și profund, totodată, pregătind astfel pe viitor și un alt "mod de receptare". Însă priza la public presupune și o efemeritate de circumstanță tematică, de context socio-politic, pe care, în calitate de autor, o prevezi cu greutate dacă va rămâne peste timpuri.

Într-adevăr, poezia capitalei, forfotul senzorial

pus în ecuație cu un vid multiplicat pe mai multe paliere ale existenței șochează. Romancierul o numește "sinceritate șocantă". Însă contextul social-politic al romanului mai spune ceva noilor generații? Efemerul acesta istoric a fost pus convingător în ecuația libertate/regim comunist, a căpătat dimensiuni etern-umane? S-ar putea da un răspuns afirmativ. Într-adevăr, ecuația vitalism-moarte/libertate-dictatură e infuzată în toate ramurile epice ale romanului până la ultima clorofilă. Cum au remarcat mulți critici, această obsesie este prezentă și în nuvelele din volumul *Moartea din fereastră*.

Bondarul verde este "prins" într-un dreptunghi al geamului în fața unei vegetații bogate, iar în *Sultana lui Zdrelea*, maica Magnisia este "prinsă înăuntru ei ca într-o capcană". Exerciții preliminare înaintea marii demonstrații epice din *Prins*!

Persoana întâi îi facilitează romancierului posibilitatea să își urmărească protagonistul din interior, să-i pândască trăirile și reacțiile. Asumarea mijloacelor epice se face cu multă simplită dobândește vigoare și forță astfel încât romancierul să impresieze că epatează. Energetismul de inspirație americană, amplificarea funcțiilor vitale, conferă forță și vigoare protagoniștilor, iar romanului densitate epică.

(Continuare în pagina XII)

Curriculum vitae

Petru Popescu s-a născut la București în 1944. A absolvit liceul "Spiru Haret" în 1961 și a urmat cursurile Facultății de Litere a Universității bucureștene, secția de limbi străine, pe care o termină în 1967 cu specialitatea literatură comparată.

În 1966 publică un volum de versuri intitulat *Zeu printre blocuri*, salutat de criticul Paul Georgescu ca un debut citadin și inovator, dar atacat de critica comunistă ca influențat de stilul poeziei americane.

Petru Popescu va continua cu povestiri (una din ele, *Moartea din fereastră*, câștigă premiul de proză al revistei "Amfiteatru"), apoi, un an mai târziu, va tipări primul volum de proză scurtă.

Nimic nu anunța încă amplul roman *Prins*, publicat în 1969, o descriere sinceră și tristă a generației "fără idealuri" și captivă comunismului. Cartea, realist-socială pe fundalul unui București degradat și totuși mitic, este un succes imediat.

Anul următor, în 1970, va fi publicat și romanul care-i aduce celebritatea națională, *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, pe tema patriotismului imposibil sub un regim comunist. Situația este văzută și analizată, de asemenea, din interiorul generației captive și fără idealuri. Urmează un alt volum de proză scurtă, *Om în somn*, după care romanul *Să crești într-un an cât alții într-o zi*, o satiră a vieții contemporane bucureștene, și *Sfârșitul bahic*, în 1972.

Deși *Prins* și *Dulce ca mierea e glonțul patriei* au fost traduse imediat în limbile poloneză, cehă, slovacă, maghiară și germană, *Sfârșitul bahic*, povestea unui tânăr exclus din partid, este cartea care îl introduce cu adevărat în Occident ca pe un fel de Milan Kundera român, cartea fiind publicată simultan în Anglia și Suedia. În România, critica se polarizează: foștii deținuți politici ca Adrian Marino elogiază citadinismul lui Petru Popescu, în timp ce acoliții lui Eugen Barbu îl denigrează.

Scriitorul petrece parte din anii 1971-1972 la Viena, ca bursier al premiului Gottfried von Herder.

În 1973, face parte din echipa de ziariști acoperind vizita dictatorului Ceaușescu în America Latină și, văzând în "close-up" excesele dicaturii, se decide să fugă.

În 1974, petrece un semestru la Universitatea din Iowa, în cadrul Programului Internațional al Scriitorilor. La înapoiere, scriitorul se oprește la Londra. Va trăi anii cei mai de exces ai dictaturii ceaușiste în Occident. Ani de exil, dar și de intensă activitate.

După ce publică un volum de versuri, *Boxes, Stairs and Whistietime (Cutii, scări și fluier)*, și încurajat de critica favorabilă adusă *Sfârșitul bahic*, al cărei titlu englez este *Burial of The Vine (Îngroparea viei)*, Petru Popescu scrie primul roman direct în engleză, *Before and After Edith (Înainte și după Edith)*. Roman aparent de suspense, dar în fapt o atrăgătoare poveste de dragoste pe fundalul Vienei primului război mondial, cu multe referiri la România. Presa engleză salută romanul ca pe un "violent exercițiu macabru într-un stil superior", iar autorului i se fac primele oferte pentru transpunerea cărții într-un film (în prezent, un film american bazat pe cartea *Înainte și după Edith*, în regia lui Peter Medak, se află deja în pre-producție).

Hotărând să atace lumea filmului, autorul dă concurs la trei școli de film americane și va fi acceptat la cea mai prestigioasă, "The American

Film Institute" din Hollywood. Mutându-se la Los Angeles în 1978, Petru Popescu scrie romanul *The Last Wave (Ultimul val)*, precum și scenariul filmului respectiv în regia lui Peter Weir, film răsplătit cu mai multe premii internaționale. În 1979, Petru Popescu intră în sindicatul scenariștilor americani.

Urmează doisprezece ani de bogată activitate de scenarist - filme de cinema și televiziune, pe care scriitorul le scrie fie singur, fie în colaborare cu viitoarea lui soție, scenarista Iris Friedman. De un mare succes se bucură *Obsessive Love (Iubirea obsesivă)*, realizat pe formula thriller-ului, dar dublând suspensul, ca de obicei, cu o analiză psihologică, în acest caz a unei fixații erotice.

În 1983, ca o încununare a carierei de scenarist, Petru Popescu este invitat de Robert Redford la seminarul său de film de la Sundance, Utah, unde scenariul *Death of An Angel* scris de cineastul român este discutat și pregătit pentru producție de către Redford, Robert Duval, Sigourney Weaver, Dusan Makavejev, Jan Troell, Peter Coyote și alte personalități ale flimului american și internațional. Ca rezultat, studioul Fox îi oferă lui Petru Popescu șansa să-și regizeze propriul film, care este terminat în 1985 și distribuit în 1986. Filmul este o poveste socială contemporană, petrecută în California. Criticii sunt elogioși: starul criticii de televiziune din California, Gary Franklin, acordă filmului nota maximă: 10.

Același an, 1986, este și anul publicării unui nou roman de succes, *In Hot Blood (Cu sânge fierbinte)*, o satiră a genului vampir.

În 1987, făcând o vizită în Amazonia, în căutarea unui subiect pe tema environmentului amenințat, Petru Popescu îl întâlnește pe exploratorul american Loren McIntyre, descoperitor al izvorului Amazonului. Aflând că povestea acestei descoperiri palpitate nu a fost încă scrisă de explorator, Petru Popescu îl convinge pe McIntyre să-i vândă drepturile la povestea vieții, pentru a scrie o carte, prima încercare a autorului de a aborda o temă de nonficțiune. Urmează trei ani de documentare, din jungla amazoniană până în California, la sfârșitul cărora Petru Popescu înaintează editurii "Viking" volumul *Amazon*

Beaming (Radiația Amazonului). Urmează imediat oferte de publicare în Anglia, Germania, Italia, Olanda, Spania, Mexic și Brazilia. Cartea va apărea în Anglia, în luna august 1991, iar în America în octombrie același an. Critica este unanim entuziastă, cartea fiind comparată cu jurnalul descoperirii sursei Nilului; scriitorul este elogiat nu numai ca un excepțional povestitor epic, ci și ca un original stilist în limba engleză.

În august 1991, după un tur publicitar în Anglia și Irlanda, Petru Popescu vizitează din nou România după o absență de 17 ani. I se oferă imediat publicarea cărții despre Amazon și republicarea *Sfârșitului bahic*.

Reîntors la Hollywood scriitorul publică o serie de reportaje și eseuri despre România, în "Los Angeles Times" și alte periodice de influență. Pe baza acestor reportaje, editura "Viking" îi oferă un contract pentru scrierea unei cărți de nonficțiune despre România.

Împreună cu soția sa, scrie un scenariu de film despre România, *Nobody's Children*, lansat de USA Pictures.

Urmează publicarea memoriilor autorului, *The Return (Întoarcerea)*, Ed. Grove Press din New York (un jurnal fascinant despre odiseea unui scriitor din România lui Ceaușescu până la Hollywood).

Romanul care l-a lansat în lumea scriitorilor de succes din America este *Almost Adam* (New York 1995).

În anul 2001 apare *The Oasis*, roman inspirat dintr-o poveste de dragoste adevărată, petrecută într-un lagăr de concentrare nazist.

"Sunt un om mândru de ceea ce am realizat, dar nu sunt neurotic ori încrezut"

- Domnule Petru Popescu, sunteți printre puținii scriitori profesioniști proveniți din spațiul literaturii române care trăiesc din scris. Este posibil acest lucru azi? E nevoie de o mixare cu cinema-ul sau cu alte profesii?

- Dacă nu scrii *airport books* (roman de gare, le zice în Franța), atunci nu poți publica un bestseller în fiecare an. Scrisul meu e considerat un scris literar - chiar și romanele pentru tineret. Dacă documentarea pentru o carte e lungă și costisitoare, cum e des în cazul cărților mele, îmi suplimentez venitul cu scenariu și dacă filmul respectiv iese inferior, îmi trec numele sub tăcere.

Dar eu public suficient de des. Octombrie 2007, *Weregirls*; 2008, peste o lună, *Footprints in Time* de la Harper Collins, și la primăvara viitoare romanul istoric de la Simon & Schuster, care cred că va fi cea mai bună carte a mea.

- După atâta timp din nou în România la sfârșitul lui mai 2008. Vă rog să enumerați câteva intenții: de a restabili contactele cu critica românească, cu publicul român tânăr, care nu vă cunoaște decât prin intermediul câtorva traduceri? În unele interviuri, ați precizat că America permite păstrarea naționalității de proveniență, în timp ce unii critici literari români, de pildă Alex Ștefănescu, socot traseul dumneavoastră literar de după 1973 ca aparținând, în orice caz, nu literaturii române. Cum judecați aceste nepotriviri de mentalitate, în ultimă instanță?

- Vreau să-mi recâștig publicul, desigur, și vreau să fiu recunoscut că fac parte din literatura română și azi. E nefiresc ca în Statele Unite, în cronici, să fiu descris ca Romanian-born sau Romanian-American author, dar în România să se pretindă că nu adaug nimic la scrisul românesc. Măcar numai sub aspectul invenției literare, nu pot decât să fiu o influență pozitivă asupra prozatorilor tineri. Sper ca unii prozatori români tineri mă vor folosi pe mine ca model literar.

În legătură cu lumea filmului, trăim o reînviere a filmului european, a cărei expresie în România o

pot servi foarte bine, ca scenarist în engleză. A bon entendeurs, salut.

- În România ați fost cunoscut ca un romancier care se exprimă la persoana întâi, ceea ce conferea narațiunii prospețime, spontaneitate, asumarea epicului (nu confuzia povestitorului cu autorul). Cu romanul *Înainte și după Edith* criticii au observat o maturitate epică, o lărgire a mijloacelor de expresie, a tehnicilor narative. De ce ați renunțat la persoana întâi? Este persoana întâi simbolul unei tinereți ingenue, iar persoana a treia cel al unei maturizări artistice?

- Eu folosesc persoana întâi pentru că îmi dă ocazia să scriu cu suspans. De asemeni, îmi satisface curiozitatea: oare cum e pe dinăuntru cutare sau cutare personaj? Și nu știu cum e decât dacă intru în pielea lui, ori a ei.

- Prezentăți-vă, ca un fel de promo, opera mai puțin cunoscută publicului român. E vorba de cea netradusă, adică romanele *Weregirls: Birth of the pack*, *Footprints in Time*. Ce receptare au avut/au ele? Ce satisfacții aveți dumneavoastră în privința acestor romane? Ce proiecte de viitor aveți în materie de roman?

- Aceste două cărți sunt experimente până la un punct, fiindcă înainte nu scrisesem doar pentru adolescenți, niciodată - dar am copiat problematica și psihologia propriilor mei copii, când erau de 16 ani. *Weregirls* e o fantezie despre patru școlărițe din California care nu bănuiesc că au puteri magice - scrisă despre și pentru fiica mea Chloe.

Footprints in Time e despre un adolescent care supraviețuiește singur în savana tanzaniană (scrisă pentru musculosul și teribilistul meu fiu Adam). Aventura supraviețuirii e și povestea, și parabola cărții. E una din cărțile mele favorite, așa cum Flaubert s-a distrat cu *Salambo* (o fantezie totală, despre un război tribal imaginar) mai mult decât cu *Madame Bovary*.

Footprints in Time/ Urme de pași în timp, e nu numai o carte bună și palpitantă, și folosind propri-

ile mele experiențe din Africa, dar e o carte deconectantă, în bunul sens al cuvântului. Două zile după ce mă reîntorc în California, voi da semnături la prezentarea cărții la Book Expo America, care anul acesta are loc la Los Angeles.

- Profilul de scriitor cel mai cunoscut al dumneavoastră este că ați atacat, într-o măsură mai mare sau mai mică, și ați inovat, ca gen, topică - poezie, roman subiectiv, citadin, satiră socială, fantezie științifică, roman istoric, jurnal. Ce înseamnă acest lucru? A fost o necesitate de a fi permanent interesant, spontan, surprinzător? Nu pot afecta aceste treceri asupra continuității într-un anume gen sau specie?

- Călinescu a scris în *Istoria literaturii române*: scriitorul român e îngust, realist. E cazul ca scriitorii români să devină larg și internațional realiști, să-și permită să aibă humor și să caute un public internațional.

Interesant este că printre încă puținii români care caută asta, cei mai realizați sunt... eseiiști și criticii! E mai ușor să te racordezi la restul lumii ca critic? Scriitorul român nu e intimidat de lume ca intelectual, dar e încă intimidat de lume ca narator?

Trebuie să ai curajul de a aborda multe teme, nu puține.

- Cum vedeți evoluția romanului american? Mai are el resurse într-o epocă a internetului când, provizoriu, rolul literaturii este diminuat și pus în discuție? Se vorbește de o literatură a blogului, de romane construite din mesaje online. Care sunt tendințele/resursele de azi ale romanului?

- Foarte bună întrebare. Și-a pus-o, într-o conversație cu mine chiar înainte să moară, Styron.

Internetul schimbă foarte multe lucruri. Schimbă folosirea timpului de către cetățenii planetei. Atunci, firește, un roman trebuie să satisfacă un cititor din primul paragraf și cu multă energie.

- Care este statutul scriitorului pe piața americană? Mai este el o voce care formează, deține el o anumită influență? Cât compromis comercial trebuie să facă inserându-se în piața de carte și câtă singurătate creatoare mai există? Turnul de fildeș trebuie cărat în cârcă de scriitorul contemporan în turneele de promovare a cărții sale sau el poate fi abandonat, scrisul fiind un meșteșug, o rețetă, pură muncă de documentare? Cum pot fi conciliate cele două extreme?

- Influența romancierilor e mult mai mică azi

decât acum 20 de ani. Personalitățile TV, politicienii și tinerii anonimi filmați în reality shows sunt, mult mai mult, eroii vieții mentale a Americii decât sunt eroii cărților.

Dar, cărțile nu dispar pentru că cititul e o activitate intimă și plăcută care are rădăcini adânci în psihicul uman. Dacă omul sapiens n-ar avea nevoie și de singurătate, ar dispărea cititul.

- Există cele două exigențe ale romanului contemporan: a publicului larg, adică exigența comercială și a literaturii valoroase, înscrisă ferm în istoria literaturii. Dumneavoastră cum împăcați cele două exigențe, mai ales că se simte că sunteți un scriitor inovativ, cu îndrăzneală de gen, stil, topică? Care e, de fapt, arta poetică a romanelor dumneavoastră de azi, pentru a satisface cele două exigențe?

- Am un singur răspuns: citiți-mă.

- Filmografia dumneavoastră e aproape necunoscută în România, cu excepția filmelor *Nobody's children* și *The last Wave* (nu am date prea exacte!). Poate ar fi trebuit să existe mai mult interes din partea instituțiilor specializate din România sau care este problema?

- Nu-i nicio problemă. Nu știu de ce filmele pe care le-am scris nu sunt mai cunoscute în România, fiindcă nu mă ocup de distribuție. Toate au fost filme "de artă", nu de consum. În legătură cu ideea de colaborare, poate oamenii talentați din filmul și cultura românească nu știu că ar putea colabora plăcut și profitabil cu mine.

Eu sunt un om cu mândria a ceea ce am realizat, dar nu sunt neurotic ori încrezut. Toți colaboratorii mei de aici mă felicită pentru profesionalism.

- Care ar fi conflictele majore cu producătorii și regizorii pe plan artistic? Pomenești de o retragere a numelui dumneavoastră de pe creditul de scenarist de la *Friday 13th*, un thriller horror, toc-

mai din cauza acestor nepotriviri.

- Oficialii filmelor de studio, în general, nu se înțeleg cu autorii adevărați. Autorul adevărat are opinii și gust. Nu e maleabil așa cum vrea studioul respectiv. Atunci, de ce să fie folosit? În general, studioul nu se preocupă decât cum să optioneze ori să cumpere o carte și, după aceea, sunt angajați, pentru scenariu, scenariștii care nu scriu decât scenarii: niște textieri cu oarecare humor și simț al dramei, dar nimic mai mult - altfel, ar scrie măcar piese de teatru.

- În SUA ați devenit cunoscut prin romanele nonfiction *Amazon Beaming*, *Almost Adam*. Ați spus undeva că preocuparea aceasta pentru lumea densă a junglei, a savanei, a hominizilor, a întâlnirii misterioase dintre civilizații, peste timp, nu în ultimul rând a prieteniei dintre omul modern și acele primat - singura cale de a salva omenirea de la o globalizare devastatoare - toate acestea datau din perioada comunistă. Ce înseamnă pentru dumneavoastră personal jungla, savana, istoria/anistoria lor? Relatați-ne amănunte sau o istorisire mai inedită și semnificativă legate de călătoriile de documentare pe *Amazon* (pentru *Amazon Beaming*), *Africa* (pentru *Almost Adam* și *Footprints in Time*), *Australia* (pentru romanul și scenariul filmului *The Last Wave*).

- Am spus că visam la aceste cărți dinainte să fi fugit, e adevărat. Visam și la experiența directă și fizică de a vedea acele locuri.

Înainte să fug, și asta a contat între lucrurile care m-au îndemnat să fug, tatăl meu, Radu Popescu, mi-a făcut următoarea prezicere: băiete, noroc că ai imaginație. Poate n-o să fie nevoie să scrii romane despre Mihai Viteazul în care să-l strecuri pe Ceaușescu în Mihai Viteazul. Pentru că, cu cât ai mai mult succes aici, pe bune, cu atât mai mult va încerca să te facă Ceaușescu rapsodul oficial al lui. Petru Dumitriu a fost pus sub aceeași presiune. Partea diabolică a succesului "curat" în

comunism este că nu vei fi lăsat să rămâi curat.

Așa a și fost. A propos, strania, dar unca Zoia Ceaușescu știa asta despre tatăl ei, și a găsit calea să mi-o spună.

Câte s-au întâmplat în ultimele șase luni ale mele în România, ca scriitor devenit ținta atenției publice, dar și a celei înalte, încă nu am scris. Ar fi o narațiune de mare suspans!

A propos, da, vreau să public un roman nou - *Footprints in Time*, care este o carte de aventuri, ar trebui să aibă succes la tineret. Are aici în Statele Unite: e cu Africa, un mister antropologic!

- Ce vă bucură cel mai mult în privința acestui voiaj în România?

- Să-mi revăd rudele din București, să-mi fac prieteni noi și faptul că există o reînnoire de interes în *Dulce ca mierea e glonțul patriei*, *Prins și Sfârșitul bahic*, fiindcă încep să se întrebe cititorii români tineri cum a fost comunismul de zi cu zi? Aceste cărți sunt printre puținele romane ale timpului din care îți poți face o idee despre ceea ce era România atunci. Deci, ele ar merita să fie pe masa de librărie în continuu.

Vreau să vorbesc cu editorii mei în acest sens, ca să transformăm aceste cărți din invizibile în vizibile.

Și sunt tare curios să citesc tezele doctoranzilor români care mă tratează ca pe un clasic în viață. Am să învăț multe despre mine însumi și cum scriu.

Mulțumesc, Dinu Bălan, pentru acest interviu.

Interviu realizat de
Dinu Bălan

Urme de pași în timp

Petru Popescu

(fragment din romanul *Footprints in Time*)

La marginea râpei, se aflau copaci mici și ierburi care atrăgeau foarte mulți țapi de mlaștină și antilope de stâncă. Aici iarba a început să crească, scăpând astfel de gura lacomă a ierbivorelor. Acestea însă descoperiră șiretlicul întrucât ele o căutau cu insistență. Atunci iarba deveni mai aspră și mai amară la gust – Jack o mestecase puțin – dar ea adoptase o strategie proastă, deoarece continua să atragă tot mai multe ierbivore.

Băieții veniră în fața antilopelor, fiecare cu câte o suliță în mână, ceea ce însemna câte o lovitură. DREPT LA ȚINTĂ!

Ei apărură în fața antilopele mari care păreau să aibă un metru și ceva. Printre ele pășteau antilopele kudu, cu mult mai mari ca înălțime. O sumedenie de urechi se mișcau neîncetat, iar gurile lor răgeau. Majoritatea ierbivorelor aveau coarcele curbate înainte, ascuțite, strălucitoare și flămânde.

Stone Boy și-a adus cu el o piatră de vânatoare ascunsă subsoară, pregătită pentru orice eventualitate. Când rata ținta cu sulița, încerca să o lovească cu piatra. Lovi o antilopă, dar turma se împrăștie. Băiatul își pierdu piatra sau poate pricepu într-o clipită că șansele de a doborî un ierbivor mare cu o piatră erau foarte mici. Aruncatul pietrelor de la spate data de când maimuțele umane timpurii le aruncau în sus, ca să doboare fructe și să le mănânce. Animalul urmărit trebuia izbit nu cu ceva rotund și care se rostogolea cu ușurință, ci cu ceva ascuțit și lung, ca să-l facă să sângereze când era lovit, iar vânătorul trebuia să sară rapid asupra animalului rănit, să apuce repede sulița și să îl doboare.

A doua oară când au mers la vânat, Stone Boy își luă numai sulița.

Oare de ce credeau oamenii că ei pot să-și procure hrana în acest fel? se întrebă Jack de nenumărate ori, pe când vâna animalele năpădite de muște, aruncând sulița după ele și alunecând în baliga lor care îl făcea să rateze ținta. Înainte de a se apropia atât cât să arunce sulițele direct la țintă, țapii și antilopele așteptară o clipă nesfârșită, măsurându-i pe vânători cu niște ochi mari și delicați.

Apoi ele fugiră ca la un semn din locul în care pășteau. Mai întâi una și, apoi, întreaga turmă, până la marginea râpei. Nu exista niciodată un plan prestabilit. Prima antilopă care țâșnise fu un mascul mare și bătrân cu niște coarcele ramificate, numai câteodată se arăta vreun pui mic și firav. Turma alerga uneori la dreapta, alteori la stânga sau se despărțea. Sulițele băieților erau prea ușoare, de aceea, vântul le abătea de la țintă.

Cum procedau hominizii? Jack se tot întrebă, uitându-se după sulița care zbura înspre turmă și, apoi, începu să se roage: *Lovește! Lovește!* Întotdeauna sulița cădea în spatele turmei. Numai atunci își dădu seama că acest lucru era cu puțință sau, cel puțin, așa trebuia să se întâmple. Din așezămintele preistorice fuseseră dezgropate, în mod repetat, bucăți de sulițe și rămășițe ale animalelor ucise, împreună cu craniile mici de australopiteci, niciuna dintre ele cu creierul mai mare decât al lui Stone Boy.

Cum izbutiseră, până la urmă?

La a cincea sau a șasea încercare a lor, Jack și Stone Boy s-au decis concomitent că ei erau cei care trebuiau să adune la un loc turma risipită. După ce aceasta o luase la goană, Jack se pomeni alergând ca să stăvilească jumătatea turmei care urma să scape din încercuire. Când se uită înapoi, Stone Boy deja alergase să întâmpine cealaltă jumătate. Buimăciți de blocajul atacatorilor, țapii se întoarseră și se îmbulziră în mijloc, călcându-se în picioare. Copitele alunecară pe marginea râpei, iar trei țapi se aruncară în gol.

Jack simți o poftă sadică să-i străpungă și să-și dobândească prada. Ținti șezutul unui mascul uriaș, dar nu aruncă sulița încă, ci se apropie prin spatele turmei turbate de spaimă, ridică brațul, îl aduse înapoi și îl lovi. Pielea îi era țeapănă, iar sulița pătrunseseră atât de mult încât îl înnebuni de durere. Însă Jack se ținu bine de capătul suliței. Se trezi că se rotește ca pe un cal sălbatic. Stone Boy năvăli urlând și îl străpunse cu sulița, astfel încât opri țapul pe loc. Jack înfipse și mai adânc vârful armei în grumazul animalului. Acesta se răsuci într-un rotot de bătaie de copite, în timp ce vânătorii continuă să-l înjunghie. Jack își scoase cuțitul scurt și îl înfipse în gâtul, chiar lângă suliță. Aceasta fu un fel de lovitură de grație, însă fără niciun folos, căci animalul murise deja.

Vânătorii se ridicară găfâind și se uitară unul la altul, cu ochii înroșiți de praf. Doi țapi s-au străpuns cu coarcele în îmbulzeală, astfel încât ei tușiră și scuipară sânge. Câțiva căzuseră în râpă. Prima izbândă majoră, primul măcel al băieților!

Dar ei vânașeră!

Jack și Stone Boy se priviră cuprinși de un sentiment al triumfului care îi lega unul de altul.

Jack smulse cuțitul din gâtul încă fierbinte al țapului și începu să despice piciorul dindărăt. Jack răsuflea greu. Din spatele lamei cuțitului, sângele îi improșcă fața și pieptul.

Jack sectionă piciorul plin de carne, apoi se uită la ceilalți țapi aflați în agonie, fără nicio puțință de a se salva. Ei încă gemeau ușor. Un masacu pentru vânători, nu și pentru savană, pentru că hienele urmau să apară în curând. Pentru un moment simți un regret imens, întrucât țapii erau frumos sculptați, cu niște coarcele mândre și strălucitoare. Sângele scurs în pământ era vâscos, înțepător și mustind de viață. Jack își simți bătaile puternice ale inimii până în vârful unghiilor. *Acestea sunt legile supraviețuirii*, își spuse Stone Boy. Acesta apucă de la Jack cuțitul și detașă celălalt picior, mai mult smulgându-l, decât tăindu-l. El izbucni în râs, văzându-se așa de mânjit de sângele roșu-aprins, de parcă ar fi fost un membru al tribului gătit de sărbătoare.

Râsul lui spunea: *acum noi mâncăm vânatul.*

S-au întors încărcăți fiecare cu câte un picior de țap, plini de sângele închegat.

Jack uitase că pietrele de pe foc erau încă fierbinți. Atinse una, urlă de durere și își vârî degetele în gură, apoi rupse în două o suliță de genunchiul său, o jumătate o puse pe foc, iar în cealaltă înfipse o bucată de carne și începu să o prăjească.

El miroși părul părilit al țapului, apoi mâncarea ce luă foc foarte ușor din cauza grăsimii. Flăcările se înălțară cu mai multă putere. Insectele, care roiau în jurul focului, erau vâdate de flăcări.

Jack își închise ochii și ascultă sfârâitul cărnii.

Îi redeschise doar atunci când flăcările focului îi suflară în față. Jumătate din piciorul țapului căzuse în foc. Stone Boy stătea de cealaltă parte a focului, contemplând. Ochii îi rătăceau în jurul focului ca vrăjiți de un spiriduș străvechi. Mirosul cărnii, care ardea mai aprig și mai năvalnic decât lemnul, tulbură păduricea.

Jack își scoase o bucată de carne, dar o scăpă și

aceasta se murdări în iarbă. O culese și o ținu în flăcările focului ca să se curețe. Nicio bucată de carne nu putea fi irosită. Aspectul îngrijit al bucatelor prăjite în foc îl năucea. Cât de mult i-au lipsit! Scoase carnea din foc, rumenită de fum. Când o puse în gură, râgâi și salivă. Observă că lumea pe care o cunoscuse, lumea din care provenea, ajunsese până la el, chiar din interiorul măruntaielor. Gustul unei mâncări normale, pregătită fără cusur și cu mare grijă, îi amintea de trecut!

Își mușcă limba. Încercă să mestece mai încet. Cu neputință!

Întoarse piciorul fript pe o parte, apoi îl scoase din foc un pic ca să-și taie o altă bucată de carne cu cuțitul de desfăcut conserve. Grăsimia sfârâia atât de repede! Atinse cu buzele o bucată. Era prăjită bine și chiar că avea un gust strașnic! Cu trei ani înainte, în puținul timp petrecut împreună cu tatăl său în California, acesta pregătise câteva bucate pentru amândoi. Doar ei împreună! Noaptea bărbatilor! El adusesse bucăți de carne, le puse pe grătar și le prăji. Acum gustul cărnii fripte îi stârni amintiri. Jack se înecă, îi țâșniră lacrimile, scuipă o bucată de carne în foc.

Iată-l pe tatăl lui. Alan era aici, cu Jack și cu descoperirea lui cu tot!

Jack își șterse lacrimile cu dosul mâinii. "E numai transpirație, asta-i tot!" se scuză el, bolborosind, apoi se uită la Stone Boy și îi făcu un semn: "Apropie-te!"

Stone Boy luă o bucată caldă și coaptă. O prinse cu degetele repede, suflă în ea din răspuțeri, apoi o înghiți, ca de obicei, lacom și lihnit de foame. Se pare că nu i-a dispăcut. Ba chiar își plescăi buzele de plăcere! Care era problema? El ar mânca orice. El mânca bucate fripte. Stone Boy chiar traversa o perioadă bună!

Mai târziu amândoi se simțiră sătui și beți de fericire. Stone Boy începu să sară peste foc. El așteptă ca focul să se stingă puțin. După ce termină restul mâncării, călcă prin foc. Râse cu poftă. Vânătoarea, rănirea țapului, pregătirea cărnii, mâncarea, toate fuseseră minunate și fiecare îi inoculase mai multă încredere în sine. Se afla aproape de un foc care nu-l mai speria deloc. Își arse picioarele, țipă, apoi îl lovi cu piciorul pe Jack, însă acesta i-o întoarse înapoi. Sări peste Jack. Acesta nu se lăsă și îl trânti pe Stone Boy și se urcă pe el. Stone Boy se ridică din nou și niciunul nu se dădu bătut, astfel încât se rostogoliră pe sub copaci și prin iarbă, ca niște pui de leu.

Din spatele lor, dinspre foc, vântul le arunca fumul în ochi. Ei se rostogoliră prin fum și praf, clipind din ochi din pricina usturimii.

În sfârșit, se ridicară. Jack se simți ghiftuit cu bucate și amețit.

Își palmui tâmple pentru că în continuu auzea un sunet, ca un bâzâit, care i se păru că provine de la muștele atrase de mâncare. Dar acum ei se aflau în afara copacilor și bâzâitul nu se mai opri. Ba chiar crescuseră. Nu putea să vină nici de la muște, nici din interiorul capului.

El venea de departe, de dincolo de răpa leilor. Deasupra marginii exterioare, văzu un obiect mișcându-se. Mic și în formă de cruce. Strălucind puternic în soare de fiecare dată când se întorcea.

Erau un mic avion.

Rămășițele țapului mort fuseseră târâte și prădate, dar nu de hienă. Din proprie inițiativă, bătrânul leu mascul încetă jocul împerecherii și acum savura tihnit o bucată de carne furată. După aceea, el se ridică ținând bucata însângerată în gură, părând chiar prostănac. Din masa verde a crângului se ivi o creatură groaznică și ciudată cu pielea mai lucitoare decât a băieților. Jack însă alergă spre

pajiște țipând și urlând, mișcându-și brațele cu pumnii încheștați spre cerul de deasupra marginii celei mai îndepărtate a prăpastiei, șfichiuite neconținut de furtuni nemiloase.

Ochii lui Jack îi ieșeau din orbite, în timp ce fugea și striga, uitând și de leu și de orice s-ar fi putut ivi din iarba înaltă.

El urlă din toate puterile: "Hei! Sunt aici! Sunt aici!"

Avionul păru să se lupte cu acei curenți puternici de aer care răscoleau cerul deasupra piscurilor. Pilotului îi era imposibil să-l audă, dar, în cel privește pe el, nu avea cum să nu strige. Apela la orice mijloc prin care ar fi putut să-și anunțe prezența. Bătăile inimii erau așa de puternice încât i se păru că îi acoperă vocea. Văzu în trecut leul. Încercările lui repetate de a se face observat din avion, poate și bătăitul motorului îi dădură de înțeles fiarei să nu atace. Leul înșfăcă o altă bucată de carne și se retrase. Jack țopăia și striga. *Am făcut un foc!* strigă din toți plămâinii și din toată ființa sa. Se întoarse și privi. În spatele lui, focul crescuse între cei doi copaci. Aruncase pe foc tot ce mai rămăsese din țap. Flăcările trosniră din cauza grăsimii uscate a animalului și cuprinseseră lacom frunzișul, ridicând deasupra un nor negru de fum.

Fumul, gândi Jack. Slavă Domnului, cu siguranță, fumul se va vedea foarte clar.

Îl observă apoi pe Stone Boy neclintit, în picioare, chiar în afara păduricii. Stone Boy observă avionul. Făcu legătura dintre acest avion și cel de acum câteva zile. Era speriat. Totuși... Stone Boy se uită lung la avion. Nu mă ascund, îți dai seama? Înseamnă că...

Cu calmul de care dădea el dovadă uneori, ca un fel de înțelepciune resemnată, se lăsă pe vine, aproape confundându-se cu iarba. Jack ar fi putut să alerge într-acolo, să facă semne din mâini, să sară, să strige, orice, în mod sigur, Stone Boy nu i-ar fi stat în cale!

Frank! strigă Jack. Frank!

În depărtare, avionul făcu un ocol. Înfruntând vânturile puternice, el se luptă cu ele la o înălțime din ce în ce mai mare.

Frank! Frank! Sunt aici! Frank!

Jack fugi până la marginea râpei. Stătu pe marginea ei. Jos, o ceată de leoaice ocupase valea, apropiindu-se de țapii pe care el și Stone Boy îi fugăriseră mai înainte de pe stâncă. Fetița era în mijlocul leoaicelor, pregătită, în sfârșit, să mănânce, cu coastele ivindu-i-se pe pielea roșcată.

Frank! Frank! Uite, am făcut un foc! Căzu în genunchi. Fraaa-aaa-aankk!

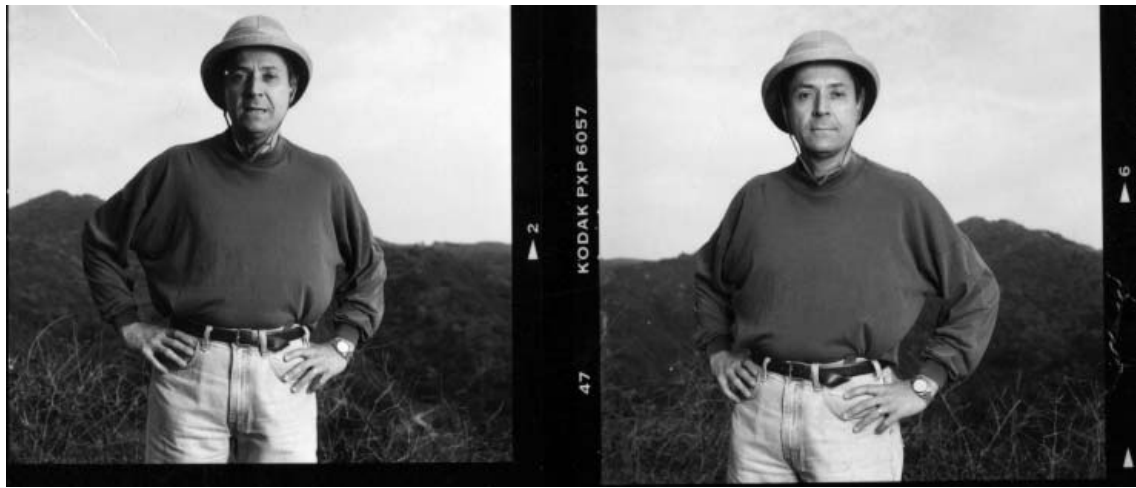
Poate că nici nu era Frank. Ce mai contează? El făcuse focul! Acesta ridică un fum dens și înalt, cu câțiva metri deasupra frunzișului foșnitor. Mai mult foc! Mai mult foc! Parcă fumul l-ar fi auzit și l-ar fi înălțat tot mai sus - un negru dens deasupra verdeții, perfect vizibil în miezul zilei.

Jack strigă din răspuseri. Leoaica se uită din râpă cum urla el sus. Avionul începu să se întoarcă. "Ești orb?" strigă Jack.

Deveni extrem de lucid că un avion nu avea cum să treacă pe deasupra tufișului, nici cum să traverseze râpa, să se cațere în copaci sau să-i îngrijească piciorul zdrelit. Nimic, absolut nimic! Numai de-ar zbura încoace! Trebuie să mă vadă, trebuie neapărat!

Era posibil ca focul și Jack aflați lângă râpă să fi fost prea departe, iar avionul să fi trecut deja, după ce scotociseră împrejurimile, pe o arie minusculă, în căutarea supraviețuitorilor. Când avionul își schimbă direcția, luci atât de orbitor încât Jack clipi o dată, clipi a doua oară și când clipi a treia oară, avionul dispăru.

E în spatele crestei, se va întoarce, crezu Jack. În

acel moment auzi sunetul motorului stingându-se treptat.

Avionul plecase. Poate că n-a reușit să pătrundă în Groapa Vrăjitoarelor, poate că urmase doar buza craterului.

Jack se întoarse, dar se opri la jumătatea drumului și vomă.

I se păru straniu că dădea afară cea mai bună mâncare pe care o avusese de când se prăbușise cu avionul.

Gândurile forfoteau în mintea lui, ca niște fiare într-o cușcă. Învățase atâtea despre supraviețuire în acest loc! Învățase să meargă prin tufe, să mănânce ceea ce natura îi oferea, să cioplească o sulită, să ațâțe un foc, să facă o alianță cu Stone Boy. Toate fuseseră nimicite de un avion care dispăru în depărtare.

Acum Stone Boy se ridică din spatele ecranului verde al ierbii, cu ochi îndurerăți. Nu mai avea chef de vânat, nu mai avea niciun îndemn să ațâțe focul.

Chiar dacă se simțea distrus, Jack continuă să gândească. Era clar că avioanele nu izbutiseră să ajungă în Groapa Vrăjitoarelor. Dar acesta era ultimul avion care se arătase prin aceste locuri pentru multă vreme de aici înainte. Putea să renunțe la tot ceea ce obținuse aici - foc, sulită, prieten și la lucrurile care îi salvaseră viața. Jack se apropie de Stone Boy și îi atinse brațul. Acesta tresări, dar nu și-l retrase. Numai fruntea lui se încreți foarte mult.

Jack încercă să rădă. Îi atinse fruntea ridată. Își puse degetul pe zbârcitura lui Stone Boy, îl parcurse de la un capăt la altul, efortându-se să rădă mereu. Zbârcitura îi era îngustă, delicată și caldă. Părul de pe creștet i se zbârli groaznic, dar el totuși nu se dădu înapoi. Încet își retrase degetul. La rândul lui, Stone Boy îi atinse nasul lui Jack, pe partea stângă a rădăcinii nasului, coborî, înconjură nara, apoi îi încercă și îi apăsă baza nasului. Încet ca și cum s-ar sfârma...

Apoi și-l retrase.

Nu reuși să ghicească la ceea ce reflecta Jack. Cât timp Stone Boy îl atinse tandru, Jack se gândi: "Știu acum unde anume ar putea să se ivească un avion. Chiar deasupra marginii exterioare dinspre Est! La buza râpei! E logic. Cu siguranță, îmi amintesc că noi zburaserăm direct înspre Vest înainte de a ajunge în acest loc, astfel încât, de aici, se ajunge înapoi în Est, exact acolo unde era avionul. Pot să ajung acolo. Pot să străbat această distanță și, când un avion va apărea din nou, voi fi chiar acolo."

Apoi, foarte ciudat, încercă să-și alunge acest gând, ca și cum Stone Boy l-ar fi putut auzi. El bâjbâi după un gând care îl lăsă pe hominid indiferent. Apoi spuse: "Prea mult fum este aici. Sufocant de-a dreptul. Mă ustură ochii. Hai să ne întoarcem și să punem bolovani peste foc. Știm cum se face. Haide!"

Stone Boy îl privi pe Jack calm, cu niște ochi care înțelegeau totul. El privi de pe vârful stâncii la

fel ca în momentul în care Jack descoperise cadavrele lui Bruce și ale tatălui său. Îl urmă pe Jack până la foc.

Acum Stone Boy stătea țăfnos jos, mișcându-și degetele de la picioare prin cenușa focului. Jack stătea jos și el, uitându-se la el cum se iveau pe fruntea lui Jack broboane de sudoare, ca niște picături de rouă, din pricina vecinătății focului. Apoi citi tare dintr-un dicționar swahili.

"Foc", pronunță Jack în engleză, apoi se uită la echivalentul din swahili: "Moto".

Citea fiindcă se hotărâse să facă ceva special și însemnat ca și cum i-ar fi dat de înțeles lui Stone Boy: "Îți voi arăta tot ce sunt, tot ce fac. Noi provenim din alte lumi, dar noi nu suntem într-atât de diferiți. Atunci stai, uită-te și ascultă-mă" spuse el partenerului său australopitec. "Citirea este un lucru care îmi aparține, ca și îmbrăcatul. Sunt la fel de multe lucruri numai ale tale, pe care eu nu le înțeleg. De aceea, vom încerca împreună să le înțelegem, poate vom reuși, poate nu. Dar cel puțin încercăm."

El continuă. Mai întâi în engleză, apoi în swahili: "Lemne de foc. Kuni"

"A aprinde focul. Choma moto."

Cândva, în viitor, seminția omenească s-ar putea autodistrage numai pentru că își jucase soarta în vederea unei dezvoltări tehnologice fără precedent, incluzând și armele de distrugere în masă. Atunci, cine știe, în acest crater inaccesibil, o altă seminție de oameni se va dezvolta, se va răspândi prin lume, va deveni sămânța următoarei generații. Ei vor descoperi inscripții în engleză, le vor descifra, așa cum oamenii de știință, care se ocupară de *homo sapiens*, procedaseră cu stânca Rosetta.

Stone Boy se întinse înspre Jack, continuând să se joace cu degetele picioarelor în cenușă, ca și cum ar bate darabana pe suprafața unei mese, radiind o curiozitate nestinsă.

După ce ploaia îl udase și după ce se rostogolise prin iarba udă, dicționarul se uscă și se întări, ca un pergament. Câteva pagini se lipiră una de alta, însă Jack le separă încet, desfăcându-le cu finețe. Între pagini, câteva bucăți de iarbă turtite se impregnară peste cuvintele tipărite. O floare sălbatică, galbenă, bogată în polen se conservă intactă între două pagini. De asemenea, insecte cu antene și aripi solzoase au fost prinse înăuntru. Iarba uscată și gândacii însuflețiră dicționarul.

"Împreună". Citi apoi corespondentul din swahili: "See-see".

Suna un pic stângaci, dar totuși bine.

Jack râse, apoi dădu înapoi un mănunchi de pagini. Dicționarul părea viu în mâinile lui, pentru că Jack îl deschise atât de des la acea pagină care-l ajutase să nu înnebunească.

În lipsă de altceva, îi citi lui Stone Boy cu voce tare: "*Hatawa. Înseamnă acțiune. Și pas. Urmă de picior. Progresiv sau pas cu pas. Peeka hatawa. Chukua hatawa, merge la pas. Îți place cititul?*"

Stone Boy se apropie, târându-se prin nisipul ce

scrâșni. El luă dicționarul din mâinile lui Jack. Își aplecă fruntea un pic, aducând-o într-un unghi care aminti atât de mult de fruntea largă și grea a lui Jack încât acesta se strâmbă. Cum izbuti Stone Boy să-l observe și să-l imite pe Jack într-un asemenea mod? Ce cunoștințe se pierd după mii de ani și generații? După ce își așază dicționarul la o distanță potrivită pentru citit, Stone Boy cercetă cuvintele în susul și în josul paginii, urmărindu-le cu vârful degetului. Atunci gălăgi silaba *iiii* din adâncul gâtului. Citise un cuvânt. Jack începu să râdă în hohote. Iar Stone Boy, pus pe șotii, zâmbi și el, apoi înapoi dicționarul. Jack îl luă, îl așază jos, departe de foc. Îl privi în ochii lui căprui, iar strămoșul său îl privi și el. Strămoșul se uită la Jack, iar acesta făcu la fel.

Totul era amețitor.

El râse din nou, iar Stone Boy îl imită. Băiat de treabă! Prieten bun! Jack se uită la fruntea lui foarte îngustă. Ce se afla oare în dosul ei, ce vrea să-mi spună și ce anume se încăpățânează să tacă? Se întreba ce anume gândește în acest moment. Ar putea el oare să ghicească ceva? Iar cuvintele pe care i le citesc sunt dintre cele pe care strămoșii le rostiseră cândva?

În timpul călătoriei cu camioneta la centrul de cercetare, în prima zi a sa în Africa, tatăl său îl învățase câteva nume de animale în swahili: *simba, leu, kongoni, gnu, kiboko, hipopotam, kifaru, rinocer, tembo, elefant...*

“Ce este bărbatul?” întrebă Jack.

“*Mtoo. Bărbat. Și femeie, mwanamke.*”

“*Mtoo?*”

Bruce, a cărui limbă nativă era swahili, râse. “Tu poți să-l numești pe un flăcău cum ai spune în engleză *amice* sau *tipule*. Numele unor animale se bazează chiar pe sunetele scoase de ele. Însă *kiboko, hippo și rhino* încep cu *ki* cu sensul de *mic*”. Jack își încrunță fruntea. “Aveau toate acestea vreun sens?” Mai demult, oamenii tribului crezuseră că un animal ar fi putut să fie imblânzit cu ajutorul cuvintelor, de aceea l-au numit pe rinocer și hipopotam *mic*, astfel încât chiar frica lor de asemenea animale uriașe și periculoase dispăru.”

Jack era fascinat. “Chiar este adevărat, Bruce?”

Bruce zâmbi. “Poate că nu. Firește, este o teorie a mea.”

Alan își reluă teoria: “Swahili conține câteva cuvinte incredibil de vechi, poate cele mai vechi din vreo limbă. Ea conține mijloace de utilizare a limbajului dintre cele mai timpurii, de atunci de când oamenii își dezvoltaseră vorbirea. Limbajul era folosit de la început ca să liniștească, să calmeze, să supună...”

Jack își amintea discuția. *Să liniștească, să calmeze, să supună. Acum știa ce înseamnă ele cu adevărat.*

Pe drumul de întoarcere cu camioneta, Jack avu un gând îndrăzneț: “Într-o zi un vânător australopitec mormăi către un altul: *mtoo...* ca și cum ar fi vrut să zică *ajută-mă!* Acest taur pe care tocmai l-am vânat, a căzut pe mine, sunt prins în capcană,

mtoo, mtoo. Un strigăt de ajutor, înțelegi? Dar asta îl ajută la fel de bine astfel încât ceilalți vânători alergară să-l salveze. Astfel, în acea zi, acest... mormăit... se transformă într-un cuvânt... De atunci el era folosit în rândul vânătorilor, ca un cuvânt pentru vânătorul mascul, apoi pentru bărbat și perioadă? Să se fi întâmplat asta chiar așa? Plânsul unui bebeluș s-a transformat într-un cuvânt cu sensul de *mami?*” întrebă el pasionat, pe când Alan și Bruce schimbă câteva priviri zâmbind.

“Se prea poate”, răspunse Alan.

Bruce adoră subiectul discuției. Conducea mai încet și teoretiza: “Probabil limbajul a început să se închege în pădure, dar el s-a dezvoltat în savană, unde antropozii aveau nevoie să-și indice locul unul altuia pe distanțe mult mai mari. Astfel, cu cât mai mult foloseau strigătele, cu atât mai specifice trebuiau ele să fie. Jack, asta s-a întâmplat într-o perioadă mai lungă de timp”.

Jack nu se lăsă: “Trebuie să fi existat o perioadă de început pentru orice. Poate a fost prima dată când primii oameni deveniră conștienți de ceva anume într-un chip aparte, dar asta a fost totuși prima dată”.

“Îți umblă mintea” spuse Bruce, pe când tatăl lui stătea zâmbind lângă Jack, ceea ce-l făcu pe Jack să creadă: “Tati e bucuros că sunt aici”.

“Și eu sunt bucuros.”

Simțea ca și cum l-ar fi îmbrățișat pe tatăl său, tocmai așa. Dar nu o făcuse. În ultimii trei ani, ei nu se văzuseră prea mult.

Ar fi trebuit să-l îmbrățișeze pe tatăl său, așa gândi. Dar este atât de ciudat... acum se simte de parcă ar fi făcut-o în vreun fel.

Jack deschise clapeta care înțuia carnetul de notițe atașat de coperta din spate a dicționarului.

Carnetul de notițe ascundea un pix. O urmă de ceneală se vedea încă înăuntrul lui. Jack se hotărî să economisească această cerneală. Se gândi așa: *Nu este posibil să las o notiță scrisă pe ramura unui copac, chiar dacă cineva sosește cu avionul aici. Dacă ei nu mă văd, o notiță nu ajută la nimic. Atunci de ce să păstrez acest pix?*

Desenă pe carnetul de notițe murdărit cu noroi, sperând să nu se termine prea curând cerneala. Un desen al lui însuși, atât de asemănător cu ceea ce el era în realitate! Își desenă picioarele încălțate cu cizme. Acestea ar trebui să-i arate clar: acesta sunt eu.

Și așa făcu, pentru că Stone Boy se aplecă peste paginile murdare și peste vârful defect al pixului cu atâtă atenție încât respirația i se transformă în șuierături scurte și greoaie.

Jack desenă un om mai mare lângă el și încă unul, adică pe tatăl și pe Bruce, apoi mai adăugă un alt om, la care îi desenă pieptul. Pornind de la un grup de trei persoane care se prăbușiră cu avionul, el transformă desenul într-unul al întregii specii umane. Puse vârful degetului pe el însuși din desen, apoi pe pieptul său și pe alți membri ai speciei sale, după aceea, folosi ceea ce mai rămase din pagina mică ca să-l deseneze pe Stone Boy

lângă el. Văzut din spate, smocul de păr de pe creștet nu ar putea fi confundat cu al altuia, nici măcar labele picioarelor.

În desenul lui Jack, Stone înfrunța singur seminiția omenească care își făcea apariția în fața lui.

Jack îl privi pe Stone Boy cu tâlc, atât cât îi era cu putință: “Unde este tribul tău?”

Stone Boy tăcu, dar reacționă îngândurat. Jack întoarse o pagină, îl desenă pe Stone Boy, singur. Apoi puse degetul în mod repetat, când pe pieptul lui Stone Boy, când pe desen, după care își frecă vârful degetului de partea nedesenată a paginii.

Stone Boy privi înapoi neclintit, iar timpul i se păru că se opri.

Își linse vârful degetului și cu el atinse ușor cenușa.

Apoi imprimă pe pagină o pată gri, în dreapta profilului lui Stone Boy. Și o altă pată la stânga, apoi alte câteva oriunde mai era spațiu gol.

Jack răsuflă ușurat: “În regulă, tu ai părinți. Tu ai rude. Dar unde sunt acum?”

Își puse propriul său deget pe amprentele lui Stone Boy de pe pagină, după aceea el arătă cu brațul larg deschis, uitându-se în jur. Se uită înspre bolta copacului cel mai apropiat. Unde anume? Ei dormiseră în acel copac, dar de câteva nopți dormiseră pe pământul gol, lângă focul care fumea sub stâncile acelea. Stone Boy îl privi fix pe Jack, fără să explice și fără să-și retragă mesajul. Se ridică, se prefăcu că tot cască, apoi părăsi locul acolo unde vântul de noapte făcu astfel încât coama ierbii să se unduie sub suflarea lui.

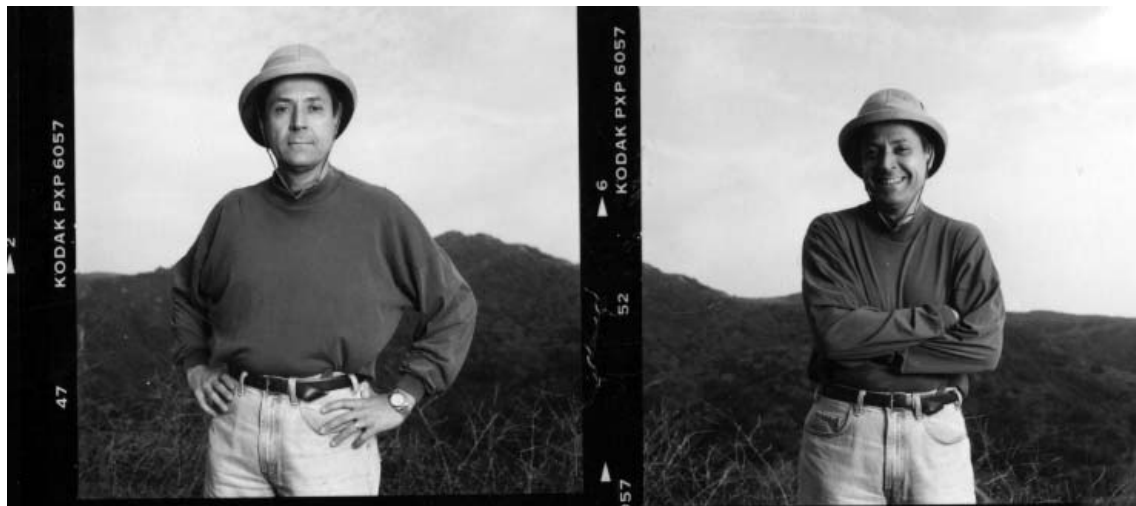
“Deci atâta e sigur, reflectă Jack. El înțelege diferența dintre singur și nesingur, dintre un individ și mai mulți. Stone Boy mă făcu să văd mulți indivizi și, chiar dacă el nu desenase alte creaturi asemănătoare cu el, mă asigura că alte creaturi asemănătoare îl înconjurau. Deci el nu este singur în acest moment. Atunci ce se întâmplase, de fapt?”

Ochii îl usturau din cauza fumului de la foc. Își frecă ochii, adună ultimele crengi care mai ardeau, le scufundă în grăsimea rămasă de la vânat în groapa cu foc, apoi le ținu în flăcări. Ele se aprinseră instantaneu. Vroooooopp! Grăsimea luă foc. În timp ce ținea acele ramuri ca pe o torță, el merse în spatele lui Stone Boy. Voom! Buf! Se rugă ca focul să alunge din cale înțepăturile gănganiilor și colții veninoși ai șerpilor. Insectele roiau în jurul torței. Zibetele și mangușele săriră în lături când o ridică. Aceasta era atât de strălucitoare în puterea nopții încât îl orbi și pe el. Coborî torța. Râpa se deschidea larg înaintea lui. Se uită în jos și văzu familia leoaicelor cu doi masculi care tropoteau după Fetița care îi călăuzea, cu coada în sus. Ca de obicei, Trădătoarea se plimbă prin preajma masculilor. Alte femele îi urmară.

Stone Boy se ghemui la marginea prăpastiei să privească. *Ar trebui să sting torța, se gândi Jack, lei nu mă pot vedea mai bine decât eu pe ei. Deci nu e o idee prea bună.* Bruce, Fetița se opri dedesubt. Masculul mai în vârstă făcu și el la fel și apoi porni să scurme pământul. Fetița zgârie pământul, pufnind pe nări, ca și cum și-ar săpa un culcuș până ce se puse în el și se lăsă pe picioarele flectate.

O altă femelă se despărți de familie, se apropie de leul tânăr și îl lovi într-o latură cu coada ei. Tânărul mascul se agită vizibil atâțat. Apoi lucrurile se precipitară...

Fetița sări din culcușul ei pe nisip, alergă la Trădătoare și o mușcă de gât. Încăierarea fu atât de scurtă încât masculii nu apucară să reacționeze. Alte femele se răsuciră în jurul ei, gata să o sfărtece și să-i muște labele în timp ce ele încă se încăierau. Fetița se ridică, își ridică botul, care îi sângera, sub luna care se înălța pe cer. Jack se uită mirat la

Footprints in Time

Dinu Bălan

Stone Boy. Ai văzut? Scopul și modul în care femelele au acționat, au fost uluitoare. Stone Boy ridică din umeri cu niște ochi care îi luciră la fel ca ai unei feline. *Trădătoarea nenorocită și-a primit pedeapsa*, se înfurie el de-a dreptul sau, poate, că era numai îngăduitor. Se uită apoi la masculii care se foiau, plini de o poftă brusc reprimată. Dar ei nu mișcă niciun deget ca să o salveze pe Trădătoare. Leoaica îi înfruntă pe toți. Ei răgeau, în călduri, cu instinctele înfrânate. Însă era o treabă serioasă. Pe viitor nicio altă trădătoare nu se va mai ridica dintre ei ca să le amenințe puii. Jack se uita gură cască ca și Stone Boy, așteptând ca masculii să se dezlănțuie asupra femelelor. Nu au făcut-o. Erau prea slabi. Cel puțin așa gândi Jack, vizibil uimit.

Simți căldura torței din mâna sa. Ardea cu flacăra mică, ca indicatorul de combustibil al unei mașini. Aruncă torța. Stone Boy dădu din umeri. Când au dobândit hominizii această deprindere? În ce mod au ajuns să înțeleagă că acest gest înseamnă indiferență, acceptare resemnată sau emoție neașteptată?

Stone Boy păru uimit, totuși nu fu surprins cu adevărat. Acum el se uită la Jack, amândoi dădură din cap de parcă ei ar fi gândit cu o singură minte. Acești masculi, niște pierde-vară, nu oferiseră nicio protecție și nu fuseseră deloc cavaleri cu aceste femele, ba mai mult nici n-au făcut echipă la vânătoare, ele fiind obligate să vâneze singure, pe când masculii se arătau numai să mănânce. Prin urmare femelele se foloseau de ei numai de partea bună a lor, strict pentru a se înmulți, iar acum îi alungară. Izgonirea Trădătoarei era o parte din obiceiul alungării. Masculii erau slăbiți! Jack îi apucă brațul lui Stone Boy. Noi, Stone Boy, noi suntem puternici, da? Stone Boy se descotorosi de el, Jack îl stânenise. Stone Boy păși furios spre foc, se întoarse o fracțiune de secundă mai târziu. Ca un partener foarte îngrijorat, îl împinse pe Jack înapoi spre copaci. Iiiiiiii! Pericol de risc maxim! După ce se se scuturaseră de jugul masculilor cu câteva momente înainte, leoaicele se cățără pe marginea prăpastiei, cu Fetița în fruntea lor. Cu câteva zile mai înainte, aceasta se mai furișase la băieți, de parcă ar fi vrut ca ei să o îmblânzească și să o supună. Acum își conduse suratele, cu ochii îngălbeniți de o foame aprigă, spre prada cea mai apropiată: Stone Boy și Jack. Cu genele dinăuntru reinnoite din timpul împerecherii, suratele își confirmară astfel locul lor în vârful lanțului genetic, în timp ce Stone Boy și Jack se aruncară din nou pe burtă, neavând nicio posibilitatea de a-și recupera torța. Atunci se cățără într-un copac. Fetița se plimbă țațoș pe lângă tulpina copacului, sfichiindu-și coada. Răgi încet și dominator ca un adevărat lider. *Suratelor, haideti spre o pradă mai bună*. Plecară.

Sus în copac, Jack și Stone Boy așteptară până se asigurară că familia trecuse. Apoi se dădură jos. Aruncară în foc orice crenguță pe care reușiseră să o smulgă din copacii dezdărdăcinați. Focul se înălță din nou clocotitor.

Traducere din limba engleză de
Dinu Bălan

Cei obișnuiți cât de cât cu scrierile lui Petru Popescu, și, în particular, cu romanul *Almost Adam* (*În coasta lui Adam*, apărut la editura Nemira în traducerea lui Radu Paraschivescu, în 2003), își amintesc cum, în acest roman, savantul Ken descoperise niște urme de pași ale unor australopiteci în Kenia. În presa americană, Petru Popescu, stimulat de imensul succes avut de *Almost Adam* (două milioane de dolari venituri obținuți din vânzarea drepturilor de autor unei case de producție de film și din vânzări), anunță că va continua dezvoltarea acestui subiect. *Footprints...* este o fantezie științifică despre o întâlnire a unui băiat de 13 ani cu un australopitec (Stone Boy) din Tanzania. Romanul este scris pe un ton mai detașat, însă cu multă seriozitate narativă. *Almost Adam* este și un thriller, aventurile omului de știință Ken desfășurându-se pe fundalul războiului civil, cu oameni buni și răi, într-o încărcătură epică densă. *Footprints in time* mizează pe o linearitate narativă dusă până la ultimele consecințe. Ceea ce i se reproșa nițel romanului *Almost Adam* - încărcătura epică -, este înlocuită în *Footprints...* de o mai mare cursivitate și simplitate narativă.

Cititorii din România îl cunosc pe romancierul Petru Popescu prin romanele *Prins, Dulce ca mierea e glonțul patriei, Copii Domnului, Sfârșitul bahic*. Această ipostază nouă de scriitor nonfiction surprinde, dar nu a venit din senin. Precupările pentru paleontologie, mărturisește scriitorul medicului antropolog și profesorului Geri-Ann Galanti, datează de dinainte de 1973 când regimul comunist din România nu îi permitea să facă unele călătorii pe mapamond, fiind nevoit să-și imagineze lumea primatelor din cărți sau din exponatele de la Muzeul de științe din București. După exilul său în State, l-a vizitat pe Mircea Eliade, dar și pe savantul McIntyre. Petru Popescu nu e specialist în paleoantropologie, dar a urmat cursuri de istoria culturilor la universități din București și Viena.

Ce face ca această carte să continue succesul lui *Almost Adam*? Iată, în continuare, câteva elemente care pledează pentru valoarea acestui roman.

Locația: Centrul Internațional de Studiu al primatelor, un fel de Jurassic Park din filmul lui Spielberg, cu același nume.

Aventura: tatăl său și Jack pleacă în căutarea unor relicve ale australopitecilor, undeva în Tanzania, pe craterul unui vulcan inactiv de două milioane de ani. Locul bătuit de curenți puternici și furtuni îi face să eșueze în zborul lor cu avionul, dar prin voință și prin curajul de a înfrunta furtuna descoperă urme de pași. Avionul lor se prăbușește, singurul supraviețuitor este proiectat din aparat în mod miraculos într-o grotă unde va întâlni un australopitec pe care îl va numi Stone Boy.

Miracolul întâlnirii: descrierile fizice sunt realizate cu un ochi cinematografic. Mitul bunului sălbatic este pregnant. După articolul lui John Barron, romancierul nu-și explica, într-o vizită în mijlocul savanei, înconjurat de animale sălbatice, cum a ajuns omul să înlocuiască și să fie mai presus de toate speciile care se dovedesc mult mai eficiente. Acesta e, de fapt, declicul scrierii romanelor despre hominizi. Stone Boy este corespondentul lui Deget Lung din *Almost Adam*. Despre acesta din urmă nu pot să nu-mi aduc aminte de acuplarea lui cu o femelă alpha din specia primatelor, infuzând întregului roman o sexualitate subterană și un mesaj subliminar referitor la necesitatea comunicării între toate speciile globului și a respectării lor reciproce. De altfel, Petru Popescu se întreabă la modul cel mai profund dacă viețuitoarele dotate cu organe sexuale mai mari și cu o activitate de acest tip mai amplă nu capătă o mai mare forță, putere, dominanță în ierarhiile speciei. Dar, finalmente, prietenia se dovedește suverană, existând nesfârșite legături de comunicare dintre hominid și omul civilizat, situate la subsolul nivelului lingvistic.

Supraviețuirea: Jack este omul sapiens care se trezește fără apă, fără hrană, fără arme în savană. Jack își pierde tatăl, cu care avusese o relație specială. Pentru a-i face portretul, romancierul se inspiră din relația sa cu fiul său Adam, care, de altfel, l-a inspirat în alcătuirea portretelor prin curiozitatea înăscută, spiritul ludic și vigoarea fizică. Cele două personaje ale cărții caută să supraviețuiască, vânând cu sulite făcute din lemn, cu pietre. Își fac foc cu ajutorul unei sticle concave, care captează energie solară pe o grămadă de lemne. În noile condiții, orice amănunt este foarte important pentru supraviețuire. Cu un ochi atent, protagonistul înregistrează diferite secvențe din viața speciilor. Naturalism, exotism, mister, o luptă acerbă pentru supraviețuire.

Omul lingvistic: comunicarea este imposibilă. Aceluiași antropolog Galanti, îi explică faptul că Deget Lung, ca, de altfel, Stone Boy, se transpun în mintea omului maimuță - adăugăm noi -, căutând rădăcinile limbii printre interjecții, grohăituri, mârâituri, strigăte de vânătoare (cred că lingvinștii ar jubila!). În opinia lui Petru Popescu, expresivitatea acestor scene provine de la experiența transplantării scriitorului într-o altă limbă decât cea nativă. Lecția de swahili, o limbă locală exotică, predată lui Stone Boy nu poate fi uitată repede.

Misterul: veriga lipsă din lanțul evoluționist al omenirii, "gaura neagră a pleocenului", în care sunt puse aceste primare descoperite, oferă senzaționalul necesar unei fantezii științifice. Informațiile științifice sunt pline de acuratețe, dar lasă totuși câmp liber fantazării, cerând clemența oamenilor de știință în *Cuvântul de încheiere* al autorului romanului *Almost Adam*.

Criticii literari străini laudă performanța lui Petru Popescu cu *Almost Adam* pe care o găsesc mai literară, mai valoroasă decât *Neanderthal* al lui John Darnton, cumpărat de un studio pentru a se realiza un film în regia lui Spielberg. 17 ani de documentare i-au trebuit lui Petru Popescu până să scrie *Almost Adam*, iar la final, surpriză!, într-un singur an, 1996, apar simultan două cărți pe aceeași temă, ambele bine plătite și apreciate. Această ultimă informație dovedește ce concurență acerbă este pe piața de carte din SUA, ceea ce face literatura americană foarte inventivă, cu resurse nelimitate de a se regenera mereu.

Acestea sunt câteva premise/argumente care prevestesc un succes în cazul acestui nou roman *Footprints in Time*, care va fi lansat în SUA imediat după ce Petru Popescu se va întoarce din vizita sa în România din mai 2008.

Ce rămâne dintr-un roman bun?

Grațian Cormoș

Reeditarea romanului *Prins* (Editura Gramar, București, 1996) la 27 de ani distanță de la prima sa apariție a adus în discuție posibilitatea "supraviețuirii" estetice în postcomunism a scriiturii ficționale elaborate în perioada anterioară. Chiar autorul, Petru Popescu se arăta – în *Scrisoarea-prefață* a ediției din 1996 – când curios, când reticent, când manifestându-și o vagă speranță în privința receptării actuale a romanului său scris în anii dictaturii. Pentru că interogația finală, dilematică, suna – ca întotdeauna, în asemenea cazuri – astfel: reprezintă *Prins* doar un roman datat, al timpului său, sau are el forța sugestivă de a transmite și cititorului contemporan un set de reflecții perene? Sau formulat altfel: este capabil romanul lui Petru Popescu să captiveze și în prezent, deși cadrul de referință în care se derulează drama personajului principal s-a schimbat cu 180 de grade?

Citadinism și conștiința morții

Elementele cheie, care, în opinia mea, îi asigură durabilitate maximă acestei scrieri de debut a lui Petru Popescu sunt două: citadinismul și reflecția filosofică asupra zădărniciilor vieții. Cu siguranță că pentru lectorul de azi, romanul nu mai reprezintă ceea ce credea în mod sincer autorul când declara:

"Sub raportul protestului împotriva comunismului, *Prins* era un roman șocant de sincer. Mi s-a reproșat că sunt șocant atunci, cum mi se reproșează și azi. Sinceritatea e întotdeauna șocantă. Totuși, *Prins* reflectă mai mult o stare de spirit decât o realitate politică. Generația mea se simțea "prinsă", capturată. Fără o spargere a zidurilor nu putea urma decât o moarte lentă – metafora centrală a romanului: cancerul care-l răpune pe protagonist". (*Scrisoarea-prefață*, ediția a II-a)

Așa cum anticipam mai sus, e greu de crezut că cititorul de azi va înțelege în această lumină lucrurile, că va percepe, adică, romanul ca o mărțurie a cancerului comunist care măcina societatea românească în anii '60. Câți dintre tinerii care iau astăzi în mână romanul lui Petru Popescu mai au habar de contextul social-politic în care ne inserează vrând-nevrând povestea inginerului? Însă, pasajele care descriu spiritului Bucureștiului precum și cele ce ne introduc în experiența limită a morții rămân în picioare și astăzi.

Nu rămâne nicio îndoială că în anumite locuri, lectorul de azi va simți prezența epocii, întrebându-se, de ce oare, spre exemplu, funcționarele de la CEC sunt atât de curioase ce va face inginerul cu banii, când lichidează contul său de economii. Dar e evident că în mintea acestui lector, cu privirea "needucată", nu va persista metafora individului "prins" de/in ororile regimului comunist. El se va regăsi mai degrabă în atmosfera citadină a evenimentelor și în actele de reflecție ale protagonistului confruntat cu conștiința morții sale iminente. Asupra citadinismului din *Prins* nu insistăm, deoarece atât susținătorii, cât și opozanții autorului l-au disecat pe zeci de pagini. Ne vom opri însă, asupra conștiinței de a fi muritor, problematizată lucid prin intermediul personajului central, inginerul, bolnav de cancer.

Inginerul, "ființă pentru moarte"

Îzvorâtă din dimensiunea profund existențială a scriiturii lui Petru Popescu, conștiința morții articulează întreaga experiență de viață a inginerului. Anul care îi mai rămâne de trăit pro-

tagonistului "este utilizat" de acesta pentru a se risipi, convins că totul curge inexplicabil și inexorabil. Chiar și înaintea analizelor care atestă boala, inginerul nu participă cu tot sufletul la maya, iluzia realității lumii înconjurătoare. Merge la chef de Revelion și își pune întrebări filosofice, jucându-se cu realitatea, interferând planul existenței cu cel al virtualității:

"Ce s-ar întâmpla dacă Bibi s-ar opri acum, contorsionat în aer, dacă dansul lui s-ar fixa instantaneu într-una din secunde lui scurte și irepetabile, o împietrire ca aceea care m-a cuprins anul trecut?"

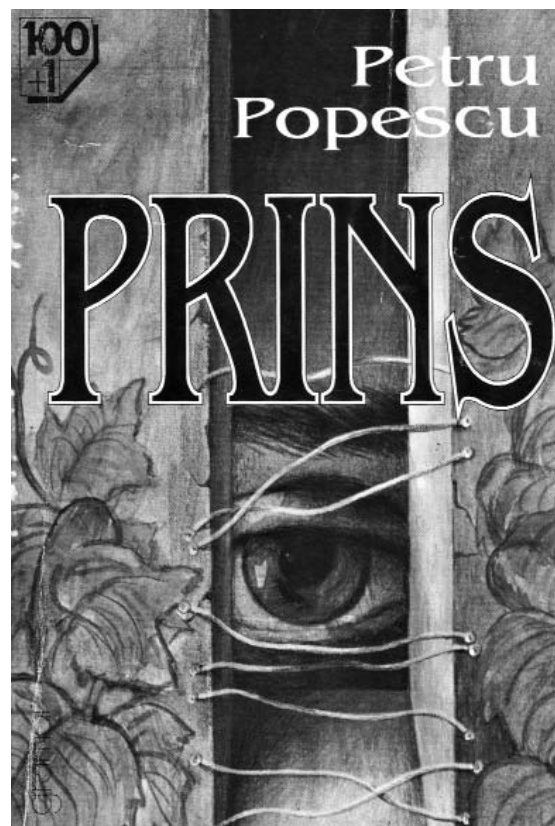
După constatarea bolii, inginerul devine din ce în ce mai mult "ființă pentru moarte", iar timpul scurt ce i-a mai rămas va fi folosit ca experiență inițiativă pentru epuizarea zădărniciilor. Moartea e supratema vieții, ea infuzează totul, de la sex la comportamentul comunitar, ea grăbește ieșirea din "prinoarea" existenței, simulând coincidența contrariilor. Toate sunt la fel de iluzorii, de aceea trebuie să te manifesti cu o dezinvoltură nespecifică în condiții normale, înțelegând că nimic nu-ți poate aparține:

"Mașina nu e a ta, e a unui prieten, haina pe care ea ți-o descheie febril și cu ochii leșinați e a prietenului în al cărui pat străin ai dormit azi-noapte, sărutul acela nu e al tău, viața aceasta nu e a ta, moartea aceasta nu e a ta, femeia aceasta e căsătorită sau se va căsători cu altul și corpul ei, care te va primi și te va adăposti, te va strânge și te va ține mai mult decât poți, nu e al ei." (p. 87)

Paradoxal, invers de cum e tipicul, inginerul nu regăsește prețul vieții în fața morții, ci viața își pierde orice valoare, ea nu mai face sens, nu furnizează explicații în virtutea cărora dispariția să poată fi acceptată ca naturală, firească, necesară. Mai grav ca la Sartre, individul nici măcar nu e condamnat la o existență tragică, sisifică, ci e părăsit fără chei de interpretare, fără oboseala unor justificări chiar absurde. Protagonistul pare întors la sofismele presocraticilor ca Gorgias, conform căruia *nimic nu există, chiar dacă ceva există, nu poate fi cunoscut, chiar dacă poate fi cunoscut, nu poate fi comunicat*:

"A trebuit să mor ca să-mi dau seama că de fapt n-am trăit. În clipa de față nici nu trăiesc, nici nu mor, viața nu e a mea, cum nici moartea nu e a mea. Nu mai exist în fața morții mele. Nu mai exist ca trup, e firesc, dar nu mai exist nici ca univers omenesc, și asta e odios. Îmi pierd identitatea în fața morții, nu mai sunt eu, mă pierd pe mine însumi. Atunci mă pipăi cu mâna, mă ciupesc, mă înțep cu un ac, și astfel revin tot la datele corporale, date inferioare, cele mai facile și mai perisabile, ca să mă conving că încă exist. E oribil." (p. 148)

Problema cea mai mare a inginerului pare a fi imposibilitatea de a opune ceva morții, sentimentului zădărniciilor. Ultimul lucru de care se agață

mintea sa eliberată de alte dogme este credința în identitatea eu-lui. De fapt, el ajunge la conștiința că nici credința, nici necredința nu îi mai pot fi de niciun folos, ele sunt numai paleative.

Panaceul constă în conștientizarea caracterului întâmplător al tuturor lucrurilor. Și cine este cel care înregistrează această revelație? Ființă, care este, cu certitudine, condamnată la irelevanță. Asta în ciuda amăgirii, că vei exista în amintirea celorlalți, în ISTORIE.

La cinematograful, inginerul își imaginează realizarea unui film documentar despre viața sa, impostură care nu îi va prelunge decât iluzoriu și temporar existența, deoarece:

"Filmul va fi apoi așezat din nou în receptacolul lui în formă de disc, împins iar într-un raft uitat, ori poate va fi rătăcit, va fi pierdut, ori poate va arde într-un incendiu, o dată cu multe alte materiale și chiar cu toată clădirea, pe scurt: nici filmul nu va supraviețui prea mult omului lovit de moarte care aleargă în el." (p. 268)

Dispariția fiindu-i intens pregătită, ce-i mai rămâne de făcut eroului? Să se volatilizeze, plutind de-a lungul Bucureștiului, singurul care îi rămâne, într-un gest de reciprocitate, fidel până la capăt. La fel cum fidelă pe retina muribundului va rămâne și imaginea femeilor frumoase ale orașului: "Încrederea în frumusețea lor, nici moartea nu mi-o poate doborî." (p. 371).

Prin citadinismul și tratarea într-un registru exhaustiv al experienței limită a morții, *Prins* devine o entitate atemporală, capabilă de a stârni interesul oricărei generații de cititori, români sau străini. Ficțiunea lui Petru Popescu deși pleacă de la insuportabilitatea vieții în comunism, în care individul e prins, reușește să captiveze prin problematizarea finalității/fatalității condiției umane, care e, în esență, aceeași, sub orice regim. Iată ce rămâne dintr-un roman bun!

Cu Petru Popescu într-un vagon imaginar

Alexandru Jurcan

Îngrozitor! Nu trebuia să-i promit lui Dinu nimic! Da, recunosc, îmi place enorm scrisul lui Petru Popescu, dar ce pot spune eu **deosebit** acum la ceasul în care scriitorul sosește în țară? Mă grăbesc să ajung în gară. „Trenul porni precipitat de parcă fugea de o primejdie, alergând printre șirurile lungi, cenușii, de case periferice, cotind grăbit...” Am găsit un compartiment gol. După câteva minute, „după palatul Schonbrun și inutilele-i grădini geometrice” s-a așezat în fața mea însuși... Petru Popescu.

- Citiți *Înainte și după Edith*? m-a întrebat.
- Da, a treia oară. Întâi și-ntâi am citit-o la Ciucea, în 2 septembrie 1996, la castelul lui Goga. Acum i-am promis lui Dinu că voi scrie despre carte în „Tribuna”.
- Și?
- Nu pot fixa inefabilul. Mă „nervează” rezistența cărții în timp. Sunteț obosit?
- Oarecum... Am băut șampanie în Piața San Marco, la miezul nopții. Ploua cu găleata. Un grup de tineri arunca artificii.
- Tot din *Edith* e și asta... Vă obsedează cartea?
- „Plătim cu toții, întotdeauna, și plătim mai mult față de noi înșine decât față de alții.”
- Da... Mă dau gata enumerațiile dumneavoastră.
- Anume?
- De exemplu, în *Edith*, codoșii, curvele, asasinii, maniacii, fanaticii, anarhiștii, teroriștii, mamele nimfomane, escrocii, bandiții, madamele de bordel, vracii, ghicitorii, vivisectioniștii, falsificatorii, pornografii, bețivii, dezertorii...
- Ajunge! Acum mă gândesc la altceva. Să mă bucur „din ce în ce mai mult de fiecare lucru simplu, elementar, ca de pildă o plimbare, un somn bun, o ceașcă de cafea aromată...”
- Vreți o cafea din... Huedin? Întotdeauna îmi pun cafea într-o sticlă.
- A propos... cum e doctorandul Dinu Bălan?
- Mi-e prieten. E un fanatic în modul cel mai înalt. Dacă ar mai fi câțiva ca el...
- În ce sens?
- Păi... Dinu a lăsat latina o vreme și s-a apucat de engleză, ca să poată vorbi cu dumneavoastră, să poată traduce, să... Am văzut cum a tradus un

capitol dintr-un roman recent pe care l-ați scris. Incredibil! Ce performanțe! Înseamnă că știe nuanțele limbii engleze.

- Nu-l mai tot lăudați!
- Exact... Cum e în America?
- „În America se poate găsi orice fel de slujbă. Au nevoie de toți, inclusiv de polițiști. De pildă, la New York, au nevoie de oameni care vorbesc orice limbă străină, ca să se înțeleagă cu imigranții.”
- Asta e tot din *Edith*...
- Mai citește lumea aici în România?
- Eu cred în literatură, în puterea ei. Am citit recent *Cititorul din peșteră* de Rui Zink, tradusă de Micaela Ghițescu. Dumnezeu, ce carte! 87 de pagini și capodopera e gata. Acel „monstru” îl învață pe băiat să sublinieze cărțile pe care le va citi. Știați că *Edith* e super-subliniată și face parte din cărțile mele de „salvat”?
- Cum adică?
- Păi... vine un potop, ceva... și trebuie așezate într-o valiză cărțile esențiale.
- Înțeleg...
- Nu-mi vine să cred că v-am întâlnit. Mă gândesc la teoria lui Oliver Holmes, pe care Unamuno o pomenește în prologul la *Trei nuvele exemplare*.
- Ce teorie?
- Într-o persoană vedem trei ipostaze: cea care este, cea care se crede a fi și cea pe care și-o imaginează un posibil interlocutor.
- Adică... dumneavoastră. Cum mă vedeți?
- Evit răspunsul și spun că Unamuno adaugă a patra ipostază: cea care am dori să fim.
- Pot să vă întreb ceva?
- Desigur.
- Cum e receptată acum opera mea în România?
- Știți... pe mine elogiile grandilocvente mă lasă rece. Cărțile vorbesc singure.
- Adică?
- În stradă e totul: viața, iubirea, receptarea. Vă încântă o cronică de tipul: „imageria vâscoasă a tenebrelor proliferează impune apetența reiterată...”?
- Așa ceva merită osteneala?
- Nu... Cineva a tras semnalul de alarmă.
- Se mai întâmplă la noi. Și bune și rele. Doar

cârcotașii nu văd că s-au făcut pași înainte. Cred că scriitorul nu poate proceda ca Montaigne.

- Adică?
- S-a retras în celebra lui bibliotecă, la etajul al doilea al unui turn, să reflecteze la condiția umană.
- Înțeleg.
- Nu m-ați întrebat unde merg cu trenul... Adun semnături pentru Linda.
- Cine e Linda?
- O cățea abandonată. I-am aruncat biscuiți de la balcon. I-am dus o pernă la intrarea în bloc.
- Și?
- Vecinii m-au pârât la primărie, însă acolo sunt fierberii electorale și... În sfârșit, eu vreau să se respecte dorința mea cu perna. Să fie egalitate și pentru căței.
- Aveți multe preocupări. Mai scrieți?
- Da... Știți ce ar zice personajul meu Jojolica despre revenirea dumneavoastră în țară?
- Aș fi curios...
- Ar zice așa: Apoi Petru s-o hotărât să-și revadă țara și rudele. Io îs mătușa lui Dinu, care își dă doctoratul din ce-o scris Petru Popescu. Tulai, săracu Dinu, ce să fierbe! Să-l primească bine. M-o pus să fac colaci. D-apoi, oare i-or plăce? Că Petru o văzut Hălivudu, s-o preumblat mult, are uvertură. Da' io sper că Petru nu să teme de ceia ce a găsi aici. Orice jignire ar ave, el știe bine că dulce ca mierea îi glonțu patriei!

Un scriitor de succes

Adrian Țion

Ascensiunea lui Petru Popescu în primul eșantion al literelor române a fost rapidă și spectaculoasă. Din start se vorbea despre un alergător de cursă lungă bine dotat și favorizat de șansă. Tatăl său, criticul teatral Radu Popescu, solid ancorat în structurile puterii, îi pregătise pista și galeria primilor aplaudaci. Restul a venit de la sine. Talentul și-a spus cuvântul. Acum în privința tatălui său se pot țese scenarii la fel de false ca în cazul părintelui lui Vladimir Tismăneanu. La vârsta când alții bat timid pe la ușile redacțiilor publicațiilor literare Petru Popescu era deja un autor cunoscut și citit de oameni aflați în afara coteriilor literare ale timpului. Aprecierea de care s-a bucurat din partea acestui segment de cititori contează cel mai mult și

nu aranjamentele de culise și clasamentele interesate ale literaților. Această receptivitate din partea publicului larg înseamnă deja ceva: accesibilitatea cărții de succes. Nu e cazul să facem disociere severe între adevărata artă, uneori fără priză la public la început, și cartea vânată de diverse categorii de cititori care sunt interesați mai mult de story și mai puțin de vraja împachetării stilistice a epicului, căci despre cititorii de romane vorbim, desigur majoritari în toate timpurile, nu-i așa? Petru Popescu s-a bucurat de reeditări, de includeri în colecții („Romanul de dragoste”); i se luau interviuri în presa scrisă, la radio și tv, ceea ce pentru acea epocă însemna mult, chiar foarte mult dacă ne gândim la omniprezența Ceaușescu.

Pentru că veni vorba de el, să vedem care era raportul omului cu puterea. Azi ni se scot la iveală fapte ce nu au, firește, nicio legătură cu opera lui Petru Popescu, dar explică ce fel de „disidență” făcea tânărul bucureștean urcat pe treptele gloriei literare. În Wikipedia ni se spune că „a fost un apropiat al familiei Ceaușescu, făcând câteva voiaje cu dictatorul și fata sa”. Dezavuarea de tendințele urcării și pe treptele poziționării sociale este făcută de Petru Popescu însuși în articolul *Fiica faraonului* din „România literară” nr. 37 din 2002 în care trece la glorificarea generației sale cu care a rămas solidar. Această atitudine este respinsă vehement de Dumitru Ungureanu în articolul *Să omiți într-un rând cât alții într-o carte*. Polemica iscată instantaneu vorbește despre interesul actual stârnit de scriitor și de opera lui. Petru Popescu este încă frecventat, discutat, adulat, contestat. Ce-și poate dori mai mult un scriitor?

În legătură cu scrisul său s-a spus că mustește de simplitate și spontaneitate, ceea ce, așa cum

sublinia și George Pruteanu într-un loc, „pentru mulți încercători de vorbă lungă pare foarte simplu să scrii simplu”, dar atunci când cauți să mimezi simplitatea nu-ți iese. Întrebat fiind cum scrie (greu, ușor), Petru Popescu a dat un răspuns franc: „Scrierea ține de cunoașterea corectă a limbii române” (citez din memorie), ceea ce vrea să spună că e suficient să cunoști bine limba română ca ideile să ți se așeze imediat în rânduri într-o pagină de carte. Chinul creației ca la Mateiu Caragiale îi este străin, ornamentația barocă a tropilor de asemenea. Desigur că elitiștii nu s-au grăbit să-l ia în brațe. Era prea mult praf cotidian în proza lui, deși Adrian Marino, de pildă, a reacționat pozitiv la citadinismul prozei sale. Apartenența urbană i-a fost mereu crez literar. Copil de gașcă, îndrăgostit de București, e greu de înțeles de ce n-a construit o mitologie personală a orașului, pentru că fâșii elocvente există. E suficient să amintesc descrierea Bucureștiului de la începutul și de la sfârșitul romanului *Prins*. Tot George Pruteanu îl numește „citadin fără complexe” și-i face un memorabil, exact portret: „Omul e leit artistului. Zvelt, chipeș, cu o conversație scilpitoare, spontan și deschis, cu o nonșalanță în gesturi și atitudini de adevărat Dorian Gray fără afectare, dar nu lipsit de o mondenitate care-l prinde”. Alte atribute îl „prind” la fel de bine: înfumurat, tăfnos, exploziv... Dar când dau de „disident” prin boarfele colorate ce-i mențin statutul de scriitor internațional nu pot să nu mă opresc și să mă mir. Petru Popescu disident? E prea mult. Este el un „Milan Kundera al Diasporei Române” cum citeam undeva? Petru Popescu a avut parte de represalii ca scriitorul ceh? Poate i s-a oprit accesul spre Zoia, „fata faraonului” și a suferit. Asta nu-l face automat disident. I s-a retras lui dreptul de semnătură înainte de a părăsi țara? Exagerările sunt hrana românului pornit să recolteze repere sau să sporească artificial faima adulaților. Biografia scriitorului, cu dezvăluirile picante din ultimii ani, unele făcute de el însuși, e în măsură să întrețină și ea interesul și chiar succesul de librărie al scriitorului. Petru Popescu nu are nevoie de așa ceva. Și totuși, ca scenarist afirmat la Hollywood a fost comparat cu Woody Allen, că tot ne place să-i proțâpim pe ai noștri alături de celebrități, după cum spuneam. Pentru că am ajuns pe terenul alunecător al conexiunilor riscante, să continuăm. Prin afirmarea lui internațională, Petru Popescu este o celebritate, fără doar și poate, dar apropierea cea mai pertinentă care i s-a făcut este de Michael Chrichton, autorul lui *Jurassic Park*. Da, Petru Popescu este un scriitor de succes. Nu e destul?

Întoarcerea lui Petru Popescu

Rodica Mățiș

Cartea memorialistică *Întoarcerea* a lui Petru Popescu, apărută în traducerea Magdalenei Popescu și a Smarandei Bedrosian la Editura „Nemira”, în 2001, propune, simbolic și practic, o întoarcere acasă. Scriitorul revine în țară după o absență de 18 ani și, prin intermediul scrisului, se reîntoarce în spațiul adolescenței și al copilăriei sale, radiografiind atent lumea în care a trăit și reanalizând mișcările puternice ale lumii sale interioare. Tânjind să înțeleagă, să analizeze, el privește îndărăt cu nostalgie (căci rădăcinile sale constituie un important reper sentimental). Din păcate, cu nostalgia că lumea în care a trăit până a alege calea autoexilării nu a fost ocrotită de suferințe și dezastre.

Opera, de o densitate impresionantă, este o mărturie despre o lume tragi-grotescă, despre supraviețuire, uitare, aducere-aminte, luptă interioară, frică, dorință de libertate, despre prietenie, ură, iubire, o carte despre sine și despre ceilalți, o mărturie despre căderea în ghearele infernului uman și despre salvarea prin scrisul său.

În prefață scriitorul mărturisește: „Cartea *Întoarcerea* e o carte despre destinul meu individual. Motivul ei imediat era să consemneze emoțiile primei mele vizite în România, în 1991, după o absență de optsprezece ani.

Motivele mai adânci erau revizitarea nu numai a țării, dar și a copilăriei, a raportului cu părinții mei, reamintirea formării mele în universul comunist, dar nu numai ca efect al comunismului.”

Dorința reîntoarcerii în țară după 1989, analizată frecvent, conștient sau inconștient, reprezintă o firească revenire la rădăcinile sale: „Voiam să merg prin orașul meu. [...] Mi-am dat seama de un lucru teribil de simplu: aveam nevoie doar să *fiu* unde fusem odinioară, unde trăisem odinioară. Pentru un răstimp. Să fiu în spațiul acela însemna să aduc înapoi trecutul și să-l demontez. Trebuia să văd, de aproape și față în față cine am fost.” Firească nevoie de a se înțelege pe sine și de a înțelege lumea, de a-și găsi acea eliberare de angoasele trecutului.

Confesiunea începe abrupt, printr-o frază care evocă o Românie măcinată de efectele dezastruoase ale comunismului: „Am crescut iubind o țară, dar acea țară aparținea comunismului.” Năzuința de a-și păstra ființa nealterată îl face pe tânărul Petru Popescu să trăiască râvnind la o eliberare: „Ca să rămân nemolipsit de comunism, trăiam în țara mea și visam la America.”

Cartea urmează în linii mari un fir cronologic, întrerupt adesea, prin prisma memoriei involuntare, de evocarea unor momente trecute sau viitoare. Rupturile de un timp cronologic sunt mai evidente în prima și a doua parte a cărții: „Sentimente trunchiate” și „Scene care formează caracterul”. Subiectul cărții urmărește trecerea de la comunism la libertate, împlinirea destinului ca scriitor (condamnat să nu mai poată scrie deschis în limba patriei sale scriitorul adoptă o altă limbă, engleza, nu fără dificultăți numeroase, ca soluție extremă împotriva cenzurii), un destin văzut ca „un șir de salturi - uneori interioare, alteori spectaculos de exterioare -, observabile și concrete”.

Pagini memorabile ale cărții descriu cu lux de amănunte închisoarea comunistă, un spațiu infinit în care românii, amăgiți sau nu de iluzii, au învățat mereu doar cum să supraviețuiască. O țară deasupra căreia stăpâna o putere habotnică, autoritară, gata să se dezlănțuie ca o forță stihială la cea mai mică formă de neascultare, care interzicea

bunul simț și dreptul de a gândi, care interzicea dreptul individului la orice fel de viață particulară. O țară care răpise dreptul la elementara intimitate, dreptul la identitate și orice drept posibil, un întreg popor trăind kafkian într-o perpetuă sclavie, atârând deasupra tuturor, ca sabia lui Damocles, o primejdie fără chip, anonimă, ghidată de marionetele unui regim totalitar. Forța care sălășluise atotstăpânitoare asupra tuturor, creând confuzie, teamă, uitare de sine, stăpâna printr-o impersonalizare totală: „În cercurile concentrice din ce în ce mai apropiate de dictator, referirile la el deveneau tot mai impersonale și, în același timp, tot mai clare. *El, pe El, al Lui*. Sau *Tovarășul*. La singular, fără nume sau atribut de clasificare. Nu era necesar. Printre cei douăzeci și două de milioane de tovarăși ai unui regim totalitar, el era *singurul* Tovarăș.”

Scriitorul stăpânește cu o siguranță deosebită arta portretului. Chipul lui Ceaușescu, revenind obsesiv în paginile cărții, este grotesc, ridicol. Personajul este zugrăvit cu o mare artă a detaliului semnificativ: „Avusesem de mai multe ori până atunci ocazia să-l văd și fusem fascinat de rigiditatea și sărăcia expresiilor și gesturilor lui. Vorbea pe un ton și mai dur, cu brațul și mâna dreaptă întinse înainte, spintecând mereu aerul din fața lui de parcă tăia un salam. Părul, acum cănit, continua să-i explodeze ca o ciupercă nucleară. Ochii cu raze X îi străluceau ca niște cărbuni încinși, dar aveau și o ciudată lipsă de expresie.” Portretul, întregit peste câteva pagini cu alte detalii, mărturisește și revolta deloc mascată a scriitorului împotriva imposturii și tiraniei: „...oamenii se modificau în prezența sa și începeau să funcționeze prost la simpla apariție a acestui gnom îndesat, burtos și teapăn, care putea să ordone închiderea sau asasinarea oricui, ridicându-și doar unul dintre degetele ca niște cârnați.”

De cealaltă parte stau chipurile celor dragi: fratele geamăn, victimă a nepăsării regimului față de destinul individual, tatăl, trăind într-o lume a sa, mama posesivă, exercitându-și cu prea multă forță controlul asupra adolescentului ce tânjește după libertate, soția, Iris, dovedind o înțelegere superioară asupra vieții, copiii, unchiul Nicu și ceilalți.

În „Praga” și „București” stăruie imaginile triste ale unei lumi trăind încă sentimentul amar că urmele suferințelor îndurate nu pot fi șterse cu ușurință. Mormintele, lumea aflată într-o revoltătoare paragină, în inerții vechi, mizeria, chipurile triste ale oamenilor sunt mărturii elocvente pe care ochiul atent al naratorului le înregistrează rând pe rând: „Peste tot, durere. Mai multă decât în fragmentările Pragăi, cu vânzătorii de pe piața neagră alături de statuia sfântă a lui Jan Hus. Exista aici mult mai multă durere, mai multă confuzie, șanse ratate, regret și luptă.”

Monologul de la mormântul tatălui, subliniind drama destinului uman cu suferințele sale nenumărate îndurate de-a lungul timpului încheie apoteotic reîntoarcerea în timpul tinereții frământate a scriitorului. Cartea este o mărturie vie a unui trecut ce viețuiește cu o deosebită forță în conștiința scriitorului, o epopee a existenței umane silită să se înfrupte neîncetat din bucuriile, dar mai cu seamă, din tristețile vieții.

Petru Popescu sau fețele succesului

(Urmare din pagina 1)

Voci care "mârâiau" la succesul lui Petru Popescu s-au strecurat în păreri vag coagulate. I se reproșau infatuarea, superficialitatea, inaptitudinea vârstei de a aborda teme așa de grave, succesul de public căutat (*Dulce ca mierea...* era etichetat, în treacăt, "roman comercial").

Laurențiu Ulici l-a considerat pe Petru Popescu "cel mai citit prozator al anilor '68-'73". Romanele i-au fost traduse în câteva limbi din spațiul lagărului sovietic.

Plecarea în S.U.A. din 1973 întrerupe actul de interpretare critică, romanele sunt scoase din biblioteci, ele mai rămânând, *rara avis!*, în biblioteci particulare și anticariate.

Scriitor comercial

După plecarea sa din țară, Petru Popescu a scris *Înainte și după Edith*, "un roman despre erotism într-un registru macabru", în armătura unui roman policier, pentru a răspunde gusturilor unui public cât mai larg de cititori. Romanul a fost vândut unui producător de film, însă filmul nu a fost finalizat. Nu am date dacă și cum a fost recenzat în străinătate. Însă o notiță găsită într-o recenzie din străinătate subliniază succesul de presă și de librărie a acestei cărți ceea ce, în mod firesc, a dus la cumpărarea drepturilor de autor.

În România romanul a avut parte de o suită de articole negative. Roman de serie B, senzaționalism ieftin, pornografie (uitându-se metafora *closetului* cu valoare de parabolă a societății vieneze, cu o atmosferă de fin du siècle, căci, nu-i așa?, pornografia se situează în zona gratuitului și trivialului!). E drept, nu lipsesc și articole laudative, printre care unul consideră *Înainte și după Edith*, drept cel mai bun roman al scriitorului. Cert este că romanul s-a vândut bine. Paradoxal, scandalul chiar alimentează vânzarea unei cărți.

Multe articole negative se bazează pe o simplă judecată de gust (nu toți criticii sunt pregătiți de asemenea experimente literare!?). Încă nu funcționează în România critica pozitivă, de prestigiu, cărțile nesemnificative urmând să fie ignorate. Or acest roman a avut succes, discutându-se cu o virulentă semnificativă păreri pro și contra. Pe ce segment al durabilității în literatura române se situează romanul e greu de prevăzut. Este apreciat felul în care redă atmosfera Vienei de la sfârșitul secolului XIX. Ideea romanului a avut-o în timpul unei vizite la Viena, prin anii '70, când remarcă, printre altele, literatura "frivolă" a anilor 1880-1925, care l-a influențat într-o anumită măsură în scrierea acestui roman. Personajele Hilke/Edith și Satmary sunt memorabile. Dincolo de calități, i se reproșează rezolvarea prea facilă a conflictului, în a doua parte a cărții. Într-un articol din *România literară* Nicolae Manolescu deschide discuția oportunității în ceea ce privește reînnoirea tradiției romanului popular, tocmai prin acest roman comercial, și invită pe ceilalți critici la începerea unui dialog despre necesitatea apariției acestui tip de roman în zilele noastre.

Toți ne închinăm la sau contestăm vehement industria filmului de la Hollywood. În aceeași linie, adorăm sau desființăm romanul comercial care se scrie în America. Însă nu putem uita că acestea sunt terenurile fertile pe care se pot naște capodo-

perele. În loc să strâmbăm din nas, mai bine am crea căi rodnice de discuție și de emulație pentru, cu limitările de rigoare, romanul comercial.

Petru Popescu a căutat în toate romanele sale să mențină standardele calității de la un nivel acceptabil la unul înalt. Cărțile și filmele dovedesc filonul lor european, de care nu se poate dezmințe. Nu a scris romane comerciale în sens grosier. *Înainte și după Edith* utilizează metafora closetului, care devine parabola unei lumi în destrămare, a unei lumi subterane. De aici, unele neînțelegeri.

Toți comentatorii au apreciat traducerea excelentă a Antoanetei Ralian, care a găsit soluții subtile în zona vocabularului trivial. Unii au ajuns la concluzia că succesul cărții i s-ar datora mai ales traducătoarei! Interesul suscitât de apariția acestui roman este deloc de neglijat. Romanul captivează masele de cititori din România, chiar dacă nu convinge critica oficială.

Scenarist și regizor de film

Interesul pentru cinematografie datează de la scenariul filmului *Drum în penumbră* (în regia lui Lucian Bratu) din 1972. Scenariul este regizat nesațisfăcător. Petru Popescu afirmă într-un interviu că prin realizarea acestui scenariu el, de fapt, a sacrificat o carte despre puterea, nesesizată întotdeauna, a banalului, a cotidianului. Colaborează cu Peter Weir, Robert Redford, Robert Duval, Sigourney Weaver, Dusan Makavejev, Jan Troell, Peter Coyote - și asta spune totul despre valoarea lui Petru Popescu, privit ca un foarte bun profesionist în tot ce face, în materie de cinema. Mă limitez la aceste rânduri. Specialiștii în film pot spune mai multe și cu mai mult aplomb.

Neașteptat: fantezie științifică

Și-a exploatat niște preocupări cu o datare mai veche, după propriile sale afirmații, din perioada comunistă. *Amazon Beaming* a rezultat din transcriere într-un registru artistic superior a însemnărilor savatului McIntyre, descoperitorul izvorului real al fluviului Amazon. Petru Popescu a știut mereu să se orienteze, căutând senzaționalul fără care nu se poate concepe literatura contemporană occidentală. A îmbrăcat acest subiect în fabulația adecvată, nerenunțând la acuratețea informațiilor și datelor științifice. La prima vedere, motivele căutării originilor (de la Eliade citire!), conflictul dintre civilizație și populațiile aborigene, granița fragilă dintre realitate și vis par comune. Însă aceste teme și motive sunt reluate într-un mod original. Cărțile pot interesa și pe cititorul comun și pe omul de știință.

Ceea ce a inovat cu adevărat este acea plasare în contemporaneitate a întâlnirii peste timpuri între maimuța umană, admirabil portretizată, și omul sapiens. "Ființele preistorice din *Almost Adam* dețin mai multă personalitate decât oamenii de Neanderthal" spune un articol din *Detroit Free Press*.

O altă cronică, din *San Francisco Chronicle*, este intitulată, într-un stil jurnalistic, *Planet of the Apes right here on Earth (Planeta maimuțelor chiar aici pe pământ)*. Oazele, insulele de populații aborigene neatins de istorie sunt descoperite pentru prima oară, printr-o privire proaspătă, înțelegătoare a unui protagonist, într-un prezent acut, tulbure. Fundalul războiului din Kenia îmbogățește semnificativ trama propriu-zis antropologică, cu noi fal-duri narrative.

Petru Popescu a devenit un profesionist al scrisului. Chiar dacă unii au criticat scrisul facil al unor romane, gustul pentru senzaționalismul ieftin, aceiași au recunoscut că toate aceste romane sunt scrise bine. Persoana a treia a devenit semnul maturizării artistice înlocuind persoana întâi din romanele *Prins și Dulce ca mierea e glonțul patriei*.

Scandaluri/invidii cu iz românesc

Mai multe scandaluri exploatare de presă au alimentat notorietatea numelui Petru Popescu. Lobby-ul făcut de scriitorul român pe lângă autoritățile politice din S.U.A. a fost interpretat ca partizanat politic în favoarea lui Ion Iliescu, pe când Petru Popescu explică într-un interviu că a simțit că trebuie făcut ceva pentru România, indiferent ce regim ar fi fost, contribuind astfel la (re)acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate.

Povestea iubirii dintre Zoe Ceaușescu și Petru Popescu a făcut parte din mitologia oficialităților vremii, spusă pe șoptite, pe la colțuri.

Scandalul limbii române în care Dorin Tudoran via Eugen Barbu, detractorul oficial al lui Popescu, îl acuza pe scriitorul român că a afirmat că limba română e o limbă prea mică, care nu-l mai încapă, motiv pentru care a ales să scrie în engleză, faptul că e scriitor american, că are bani și nu îl mai interesează românii. Petru Popescu, într-un dialog cu Valeriu Cristea din *Caiete critice*, e decepționat de "bădărănia" afirmației, singurul lucru pe care l-a afirmat fiind faptul că trecerea de la o limbă de circulație mică la una de circulație mare îi dădea impresia că i s-au deschis niște porți largi, ceea ce l-a făcut foarte responsabil. Această afirmație a fost preluată și răstălmăcită de Eugen Barbu. Petru Popescu îl acuza pe Dorin Tudoran că nu s-a informat de la sursă (de la Petru Popescu) și a preferat să preia niște calomniile ale lui Barbu.

Căștigurile fabuloase înregistrate de romancier la Hollywood alimentează admirația, și, prin deviere, invidia.

Interesant este că în România nu s-a scris despre jurnalul *Întorcerea*, foarte recenzată în străinătate și care poartă girul și aprecierea marelui romancier american William Styron. *Întorcerea* scriitorului Petru Popescu nu a fost agreată...

Dintre cei mai inovativi...

Petru Popescu nu e un scriitor static, bucolic, paseist. Încărcat cu energismul poezilor americani (Wittman, Cummings), înfiltrat, încă din România, până în ultima fibră a ființei sale cu literatura americană din care traduce și în stilul căreia scrie, dorește să surprindă mereu, de aceea ne dă impresia că epatează. "Scriitorul planetar", "românul internațional", sintagme dragi lui, demonstrează cu fapte apartenența la o idee, la o patrie sau două. România are o bună propagandă prin romancierul Petru Popescu. Încearcă lucruri inedite în materie de literatură. Se spune că nu e Nabokov sau Kundera. Dar este Petru Popescu, romancier și om de film. Mulți îl văd ca pe scriitorul "nostalgic și plângăreț" după țara sa, după publicul pe care simte că l-a trădat, prin plecarea sa. Dimpotrivă, răspunde sincer la provocări, nu se crede "geniu neînțeles", caută, cu șarm și naturalețe, noi contacte cu lumea literară românească, cu editurile unde dorește să i se publice traducerile, cu noul val al cinematografiei (cu Cristian Mungiu, cel mai recent). Deci nu e plângăreț, ci energic în a restabili legăturile cu România. De un profesionist avem toți nevoie, pentru că, firește, el poate produce emulație, poate să procure doza de optimism și demnitate pentru o lume a literaților, din ce în ce mai umilită în scările strâmbе ale ierarhiei sociale.

Așadar, Mister Popescu, bun venit acasă!

Redactor responsabil:

Dinu Bălan

Supliment editat cu sprijinul financiar al
Consiliului Local Huedin

